Et Arbeidsdyr,

Fortælling

af

Kristofer Janson.

Minneapolis, Minn.,
Trykt i L. H. Andersons Trykkeri.
1889.

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

Et Arbeidsdyr,

Fortælling

af

Kristofer Janson.

Minneapolis, Minn.,
Trykt i L. H. Andersons Trykkeri,
1889.

A.

DRAMMEN FOLKEBIBLIOTEK
BUSKERUD FYLKESBIBLIOTEK

m

ex. 1

Et Arbeidsdyr.

I.

Hun var Husmandsdatter, det vil sige, hun vidste ikke stort andet af Tilværelsen, end at det var et evigt Slid stødt. Hendes Mo'r var Enke og sygelig til, saa Byrderne blev lagte paa Barneryggen, før den var stærk nok til at bære. Men den rene Fjeldluft, hvori hun voksede op, den vekslende Øvelse af Musklerne med at klyve og krabbe over Bjergskrænterne, med at slaa Græs og skjære Korn og sanke Kvist og Bar og plukke Bær og skrubbe Gryder og Gulv, staalsatte hende, saa hun ikke bukkede under, men tvertimod udviklede et Legeme bredt og kraftigt. Hun havde Arme som Jern og kunde tage Ryggetak med hvilken som helst Kar. Da hun selv havde maattet være Hest og bære Saltsække og andre Byrder paa ubanede Veie og over smale Klopper, hvor et eneste Feilsteg vilde styrtet hende i Fossen, gav det hende Hestens Taalmodighed, Udholdenhed og Fodsikkerhed. Hun ræsonnerte ikke, bare dabbede paa med sit Læs, til hun var vel fremme. Hun havde til al Lykke ingen Ting lært uden saa vidt at stave, saa hun med utrolig Møie fik slæbt sig igjennem Konfirmationen. Jeg siger til al Lykke; thi denne hendes Uvidenhed lod hende ikke føle sine Livsvilkaar saa tunge, tændte ingen Længsel hos hende efter en høiere og bedre Tilværelse og dæmpede alt Ræsonnement. Hun var født op i dette, hun var vant med dette, og havde ikke Præsten sagt, at hver burde være fornøiet med sin Stand og Stilling og takke Gud? Og at koge Grød og Velling, at vaske Klæ'r og stelle Fjøs, at hugge Ved — ja bære den hjem

paa sin Ryg eller drage den paa Kjelke om Vinteren — var ikke det en Husmands rette Stand og Stilling, hvori Gud havde sat ham? Naar hun stundom om Sommerkvelden kunde bli seet nede fra Bygdeveien staaende som en Støtte lænet til sin Vedøkse op mod den gule Baggrund — thi hendes Mo'rs Hytte laa oppe paa Kammen — da kunde let en ung Student, der skrev Vers og følte Kald til at blive Folkehøiskolelærer, have pegt paa hende som et Billede af den stumme Folkelængsel, der higer over de høie Fjelde, men endnu slumrer uforløst i Folkebarmen. Men Guri tænkte slet ikke paa at rømme over de høie Fjelde. Hun tænkte overhovedet slet ikke — bare hvilte, fordi hun var træt, og saa ud over, fordi hun syntes, Dalen var vakker saaledes i Solnedgangen. Det var ikke Længsel ud, som drev hende fra Pladsen, men simpelthen det, at hendes Mo'r døde, og at Gaardeieren satte Pladsen bort til en anden; det havde jo været en stor Naade, at Moderen havde faaet Lov at slide sig ud der, til hun stupte. Saa lukkede da Guri Døren til, stak en Pind i Laasen, og med en Bylt under Armen vandrede hun afsted for at tage Tjeneste etsteds som Underbudeie. I fire Aar slavede hun da der for fem Daler om Aaret samt et Par Sko og en Stak; saa blev hun pludselig syg. Guri havde aldrig været syg en Dag i sit Liv før, og denne Sygdom, som nu kom, var ogsaa af et eget Slags, thi det var Amerikafeberen. Man siger, Kolera og Smaakopper sniger sig som en Slange ind paa Folk og stikker den lumskelig med sin giftige Braad; men Amerikafeberen er næsten lige saa slem, skjønt den ikke smerter saa. Den bringer Folk i et Slags Delirium. Ved høilys Dag ser de Syner. De ser sig selv muntre og velfødte gaa og plukke Guld op af Gaden

der i Amerika, de ser Gaarde og faste Stillinger med gode Indtægter regne ned over sig, de ser sig selv stige i Magt og Værdighed ja kanske som Medlemmer af Kongressen; thi det var jo Knut Nelson bleven, og han var da bare en simpel Vossegut. De ser sig selv gjøre Rundkast bent under Næsen paa Skriveren, staa med Hatten paa inde hos Præsten og spytte paa Gulvtæppet hos Kjøbmanden; thi nu er de i Frihedens Land, hvor man kan gjøre akkurat som man vil, og hvor man gi'r sig selv de Love, man har Lyst paa. Og disse Syner gjør En rent febrilsk. De kommer snigende midt under det tunge Arbeidet om Dagen, de danser om En om Natten i Drømme, man gaar som i Ørske, indtil man en god Dag sælger alt, man har, for en Slik og ingen Ting, bare for at faa Amerikabillet. Febersmitstoffet bringes over med Breve og Aviser fra den nye Verden, siges der; det spredes med en forbausende Hurtighed og griber især om sig mellem Arbeidsklassen, som træller og sulter og lider ondt. I Byerne, der hvor de trange Smug og den daarlige Ventilation og Kost er, hvor de blege Børn med tynde Kalikokjoler og bare Ben traver om Midtvinters; paa Landet oppe i Fjeldklofterne, hvor Husfaderen har ryddet væk Stene og Grus, saa der viser sig en liden grøn Potetesflæk og nogle gule Havreaks, men som ikke er Mad nok til 5 kraftige Børn med gode Fordøielsesredskaber, der finder Amerikafeberen sine sikkre Offre. Den eneste Kur er Atlanterhavets Sjøluft og Sjøsyge og Lidelserne i Castlegarden og Lidelserne siden i det forjættede Land; men selv disse Lidelser er uopnaaelige for mange, og saa sidder de hjemme paa sin Tue og dør, tæret op af Feberen, dør med Fortvivlelse i Hjærtet over ikke at kunne faa lide alt dette.

Saaledes gik det til, at selv Guri kom ombord paa et Atlanterhavsdampskib og skulde forsøge sin Lykke i Amerika. Der kom de forunderligste Breve fra Kjendinge, som reiste i Forveien. Han Per — Husmanden under Røyset — som reiste for 5 Aar siden, og som gik her som en anden Tosk, der neppe kunde tælle til fire — han var bleven Forligelseskommissær derborte og havde Lov at ægtevie Folk som en anden Præst — skulde du have hørt saa galt! Somme af Guris Kjendinger var gifte og havde gild Gaard, andre tjente i Byer i fine Huse og spiste Steg tre Gange om Dagen — og her gik hun og var Budeie for fem Daler Aaret og en Stak. Og da saa en af hendes forrige Veninder, som havde været paa en Fabrik der i Dalen, skrev at hun skulde sende Brev med Billet, hvis hun, Guri, vilde tjene den op ved at være hos hende som „Stuepige", da hun nu var gift paa en liden Bondegaard oppe i Dakota, saa var Beslutningen tagen. For de faa Kroner, hun havde levnet fra sin Aarsløn, kjøbte hun forskjellige Smaating, og med en stor Kiste med Jernbeslag — hendes eneste Fædrenearv — rangled hun paa et Vedlæs afsted til Byen for at gaa ombord paa Skibet.

Atlanterhavsreiser er saa ofte beskrevne, saa dermed skal vi ikke opholde vore Læsere. Sjøsygen og Jammeren og Urensligheden og Tyvagtigheden var lige stor den Tid som nu. Men Guri var af de lykkelige, fra hvem der ingen Ting var at stjæle, saa hun kunde ikke beklage sig.

Den Tid stod ikke Dampbesterne færdige til at drage en tværs over Amerika som nu. Emigranterne maatte ombord paa Kanalbaade og Lasteskibe, som gik paa de store Indsjøer. I seks Dage blev Guri sammen med sine Lidelsesfæller

indstuvede mellem Kreaturer, Heste, Grisser og Pakgods og opvartet af nærgaaende Negergutter. Det var ikke mange Ord, hun havde snakket paa Reisen, og det var ikke mange, som snakkede til hende heller. Men da hun en Morgen tog en af Negergutterne, som havde været frek nok til at liste sin svarte Haand ned paa hendes Bryst, som hun stod og vaskede sig, lagde ham i Gulv og bankede ham lysteligt, var hun fra den Stund Reisens Heltinde, blev smilet til og nikket til af de øvrige Passagerer og seet paa med taus Beundring. Hvorledes hun tullede sig frem, er ubegribeligt, ukjendt som hun var med Sproget, men nok er det, hun stod en Dag i Grand Forks, afleveret som en anden Pakke fra Haand til Haand. Hendes Venindes Mand kom ind og hentede hende, og paa en gammel Tømmervogn gik det nu i lysteligt Trav ud over den knudrede Prærie.

II.

Nu var da Guri i sit drømte Paradis; men hvor her saa rart ud! Her var ikke fuldt af lysteligc Trær som i Edens Have og frem for alt ikke Kundskabens Træ. Her var fladt som en Pandekage, akkurat som om hele Jorden var kjævlet ud til en uhyre Bagsteleiv, tænkte Guri; men Mad var her. Aa nej, aa nej! kunde Husmændene hjemme, som ligger og roder i Steinurene efter en liden Flæk Jord, hvor de kan sætte nogle Poteter, se disse uhyre Sletter med sort, frugtbar Muldjord, hvor man bare kan sætte Plogen nedi og saa sprede Kornet, ja da vilde deres Tænder løbe i Vand. Men Husherligheden var ikke stor.

Da var Husmandshytten hjemme hos Mo'r likere. Et Hul var gravet ned i Jorden, saa var der bygget op en Alen over Grunden med Torv og Sten brudt op af Ageren, et Tag lagt over af Kvister, tækket med Jord, et Vindu sat ind paa hver Side, og Huset var dermed færdigt. Døren bar lige ud, men man maatte stige op tre Trin for at naa op i Høide med Marken; og naar det nu skylregnede, saa blev dette Hul ved Indgangsdøren altid forvandlet til en liden Indsjø, hvorigjennem man da havde at vade. Men godt og varmt var dette Jordhus om Vinteren, naar Stormene føg hen over det og begravede det i Sne; dog var der altid en vis fugtig, klam Luft derinde. Kanske det var denne Luft, som gjorde, at Veninden, som var Husmoder her, var bleven syg. For hun saa rigtig skral ud. Hun havde altid, selv da hun var Fabrikpige hjemme, været fin og spæd, men hun havde været munter og sang altid. Nu var det muntre Smil borte, Latteren var visnet hen og laa bare som en nervøs Trækning igjen om Mundvikerne, Øinene var slukte og matte, og det saa ud, som om det anstrængte hende bare at gaa over Gulvet. Hun havde ogsaa havt mange Børn, kanske det var Aarsagen, og de var døde alle som smaa. Men hun tog mod Guri, med aabne Arme, og lidt af den gamle Glans kom igjen i Øinene, da hun saa paa hendes brede Skuldre og stærke Bryst og kraftige Arme, der formelig syntes at længte efter at svinge Smedeslæggen. „Nei, hvor du ser prægtig ud Guri," sagde Veninden beundrende, „ja Du er da skabt for Amerika. Der skulde ikke reise over andet end stærke Folk; vi veike, vi forta'r os", lagde hun til og smilte vemodig. „Men nu er det godt, du er kommen og vil hjælpe mig".

„Det ser ud til, at I har god Mad i Amerika", sagde Guri, da hun sad fortøiet ved Bordet midt imellem Veninden og hendes Mand, og saa ud over alle Bordets Herligheder af svulmende hvidt Brød og Lefse og friskt Smør og Rømme og Pie og Syltetøi, ikke at forglemme Kaffen, der randt i lige stride Strømme som hjemme i Husmandshytterne; men der var det rigtignok som oftest Grød og Vasvelling ved Siden af og intet andet.

„Ja Maden er bra", svarede Manden og bed over en Skive med tykt Lag Smør; „men man maa ogsaa slite for den. Du skulde været her den Tid, vi begyndte; det var før Elisa kom her. Da var der ikke mange Settlere paa Prærien. Og som vi frøs og sled, maatte male lidt Korn paa Kaffemøllen for at faa Mel til Brød, som vi spiste halvraat, maatte ligge levende begravet i Sneen i flere Maaneder og hugge os Vei ud til Kreaturerne, som stod og skjalv i sin Halmstald, og ikke se et levende Væsen paa lange Tider, maatte ligge flere Uger paa Veien, naar vi skulde faa malet nogle Sække Korn eller faa afsat vort Smør, fordi der hverken fandtes Jernbaner eller Byer her omkring. Nu er vi som i Paradis mod den Gang, fuldt op af Naboer, By 20 Mil*) herfra, skikkeligt varmt Hus, kommen lidt oven paa, Økserne er byttet med Heste, og Ljaaen og Truskestangen med Maskiner. Og saa er her nu fuldt op af unge Karer, saa der er frisk Afsætning paa Gjenter", lagde han meget delikat til og blinkede til Guri.

„Ja du bli'r ikke gammel her, før du sidder som værdig Farmerkjærring paa en god Gaard", sagde Konen og

*) Naar her nævnes Mil, menes altid engelske, hvoraf der gaar omtrent 7 paa en norsk.

smilede med sit sygelige Smil.

Guri vidste ikke, hvad hun skulde sige, hun bare spiste. Da hun om Kvelden var kommen til Ro i det lille Kotiet ved Siden af Stuen — thi der var et lidet Kot, hvor der foruden Guris Seng var opstablet Leiver med Fladbrød, en Rok, Stykker af en Væv, tomme Smørbutter etc. — saa tumlede alt, hun havde set og hørt, siden hun reiste hjemmefra, sig i hendes Hoved. Men nu var hun da fremme, og nu skulde hun begynde at leve sit Frihedens Liv. Hun drømte om, hvorledes hun kjørte paa et rigt Hvedelæs med to svære Trækokser spændt for. Og rundt om Læsset gik der fuldt af unge Karer, som saa op paa hende og sagde: „Ja hun er som skabt for Amerika, se hvor stor og stærk hun er!" Og hun følte i det samme, at hun kunde faa, hvem hun selv vilde af disse, bare ved at strække ud Haanden. Jo det var noget andet end at sidde hjemme alene i Hytten eller at trælle som Underbudeie og faa høre Slængeord af han Ola og blive kaldt „Stampedeja". fordi hun gik saa tungt, og Støvlerne var saa grove og klumpete. Nei Amerika var dog et Paradis, der kom store Hvedebrød seilende, og Syltetøi lagde sig af sig selv paa Talerkenen og Kaffen.....

Guri snorkede saligt.

III.

I Brevet, hvori Guri var fæstet, stod, at hun skulde være „Stuepige". Hvis hun havde været kjendt med amerikanske Farmerforhold den Gang, vilde hun have leet himmelhøit af denne Benævnelse, thi nu saa hun, at dette Navn var ment at indeslutte al Ting. Naar hun havde gjort ifra sig alt Arbeidet inde, redet Sengene, sopet Gulvet, vasket

Tallerkenerne, saa skulde hun ud paa Marken og hjælpe Karerne med Høstningen. „Stuen" hvor hun skulde være Pige, blev væsentlig vide Prærien; thi Manden saa snart, at hun kunde gjøre Løft og tage Tag jævngod med hvilken som helst Kar. Hun langede slige Fanger med Hø op i Læsset med Høgaffelen, at Karerne lo, hun stod oppe i Hvedestakken, lagde til Rette og trampede som en anden Hest; hun var næsten saa god som en Maskine. Og saa var hun altid lige fornøiet, gjorde sit Arbeide uden at klage og sagde aldrig Nei, naar man bad hende om noget. Hun var det taalmodigste Arbeidsdyr, man kunde tænke sig; det faldt hende aldrig ind, at det kunde være anderledes, skjønt hun stundom syntes i sit stille Sind, naar hun lagde sig om Kvelden og værkede i hvert Led og Lem, at det amerikanske Paradisliv var lidt stridt. Hendes Ry gik ogsaa vidt over Prærien, og Naboerne misundte han Knut, som havde været saa heldig at faa sligt et Arbeidsmenneske over, men syntes og, han drev hende for haardt, især da hun arbeidede bare for Billetten.

Høsten var over, og baade Hø og Korn vel stakket. Der blev nu mere Fritid, og Guri fik Anledning til at komme rundt til Naboerne og drikke Kaffe. De havde bedt hende saa ofte om at se indom. En Dag sad hun da inde hos Halvar Longset, og der blev pratet mangt og meget. Han var nu saa fritalende han Halvar.

„Du er svær til at arbeide du Guri", sagde han.

„Aa ja, jeg er nok saa stærk Gudskelov", svarede Guri.

„Og han driver hardt han Knut? Hvad"?

„Han er svær til at ta' i sjøl han Knut".

„Ja, han dreiv en Okse, til'n sturta", sagde Halvar.

„Men det er nu ikke Meningen med Livet, at vi skal slite os rent til døde heller? hvad?

„Smaafolk lyt nok slite", svarede Guri sagtmodigt.

„Ja saaledes blev der præket for os i gamle Landet af dumme Præster og Embedsmændsslaaere", sagde Halvar. „Men Amerikanerne siger ikke saa, de kalder sligt Slaveri de".

Guri saa forfærdet paa ham, det var første Gang, hun havde hørt nogen vove at kalde en Præst dum.

„Men vi norske Tosker, vi gaar her og træller og slaver, saalænge til vi lærer, at vi er i et frit „Country"," lagde Halvar til.

„Men En maa vel gjøre det Arbeide, En er sat til her ogsaa?" sagde Guri.

„Ja En faar gjøre det, saalænge En staar der, men saa kan En gaa, naar En lyster, det er Loven i Amerika".

Guri satte store Øine paa Halvar.

„Hjemme", fortsatte Halvar, gjorde de Love for Storfolket, for at de kunde faa Tugt og Vand paa os og faa os til at arbeide, mens de slap fri sjølve. Men her i Amerika har de fristet at gjøre Love for Smaafolket, saa Ingen behøver staa paa en Plads længer, end han har Lyst, se det er Forskjellen. Hvad har nu Du for alt Tjaaket dit Guri?"

„Jeg skal tjene der i to Aar for Billetten", sagde Guri.

„Jo da har saamen han Knut smurt sig godt", lo Halvar. „Han har stolt paa det, at I Heimfødinger ikke skjønner bedre; men sligt et Arbeidsmenneske som du Guri maatte kunne gjøre det bedre i en By".

„Netta vor har tre Dollars Ugen omframt Kost og Hus, der som hun er", faldt Konen ind.

„Hvem er Netta?“ spurgte Guri.

„Yngste Datter vor“, svarede Halvar. „Hun tjener paa Hotel nede i St. Paul. Men skal du til Byen, maa du faa Vadmelsstakken af dig, Guri“. Og Halvar lo. „Du faar pynte og fjelge dig lidt nu, du er kommen til Amerika“, lagde han til. „Vi kan ikke al Tid se ud, som vi er komne ud af Berget heller. Og jeg synes nok, du kunde braane her om Sommeren i Vadmel; men saa bider vel heller ikke Muskitoen igjennem“. Halvar lo hjertelig over sin egen Vittighed og tændte sin Pibe. „Ja, ja“, fortsatte han, jeg siger nu ikke alt dette for at lægge ondt for han Knut — det er snilde Folk baade Knut og Kjerringen — men det er jussom En har Pligt paa sig til at hjælpe en stakkers Nykommer til Rette, til hun lærer Landsens Skik og Stel, ser du“.

Denne Samtale, saa ubetydelig den var, bed sig mere fast i Guri, end hun vilde være ved. Hun var en Hjemføding — man havde benyttet sig af hendes Uvidenhed og Dumhed til at narre hende — hendes Veninde og hendes Mand havde havt en Bagtanke, da de skrev efter hende — de vilde drage saa megen Fordel af hende som mulig. De havde ikke Lov at binde hende for to Aar — hun kunde tjene Billetten op andetsteds lettere, og her var hun i et frit Land. Hun kunde gjøre akkurat som hun vilde. Hun begyndte nu at se sig om og sammenligne, hvad hun gjorde med Nabogjenternes Arbeide, og hun maatte erkjende, at det var sandt, som Halvar Longset havde sagt, at han Knut drev hende hardt, og at hun i Grunden arbeidede for to. Hun var da ikke kommen hid for at slite sig ud lige som hjemme. Men saa havde hun jo

lovet at være der i to Aar og havde givet dette Løvte skriftlig. Vel havde hun ikke selv hverken stilet eller skrevet Brevet — thi hun kunde ikke skrive — men hendes Navn stod dog under med paaholden Pen, og saa kom vel det paa et ud. Og havde hun saa ikke læst i Hustavlen i sin Katekismus, at Tjenerne bør at være sine Husbondsfolk lydige og tro? og havde ikke Præsten talt om Husmandens rette Stand og Stilling? — „Dumme Præster!" — Jøsses, at ikke Taget var ramlet ned over han Halvar, naar han kunde sige slig Gudsbespottelse. Hun maatte nok snakke nærmere med Naboens om alt dette. Han var læst og lærd han Halvar — der laa saa mange Aviser paa Bordet, og der stod fem Bøger i et Skab paa Væggen, og ingen af dem var hverken Bibelen eller Postillen.

Guri blev mere mørk og taus af sig. Arbeidet gik ikke saa letvindt af Haanden, og hun gav korte Svar, naar man spurgte hende. Veninden spurgte, om hun feilede noget, men Guri svarede ikke.

IV.

Guri sad atter vel fortøiet i Halvar Longsets Loghus for at nyde Visdomsord af hans Mund. Guri havde lagt ud for ham sine Betænkeligheder, og Halvar sad med Snadden i Munden og lo.

„Nei du er nu rigtig en „Greenhorn" Guri. Ved du hvad „Greenhorn" er"?

Nei det vidste ikke Guri.

„Jo det er sligt Guds Ord fra Landet, som gjør alt det Præsterne siger og ser ikke længer end til Buvæggen".

„Saa du mener det".

„Ja det mener jeg, og slig er de fleste, som kommer over her. De kan hverken læse eller skrive eller tænke. Og ved du, hvem som er Skyld i det? Det er Præsterne".

„Er det ikke Præsterne, som præker Guds Ord til os da?" spurgte Guri troskyldigt.

„Guds Ord! jo det er et deiligt Guds Ord — gamle Skrøner af Bibelen og Sludder af Morten Luther og Væv af deres egen Fabrik. Naar de bare kan faa Folket til at betale Tiende og rigeligt Offer, saa de kan faa mæske sin egen Bug, saa er de fornøiede".

Guri saa paa ham med store Øine — dette var forfærdeligt.

„Præsterne er sig sjøl lig alle Steder", sagde Halvar og svingede med Snadden; thi nu var han kommen ind paa sit Yndlingsthema — det at skjælde ud Præster. „Er det ikke dem, som har holdt Folkene i Uvidenhed kanske? er det ikke dem, som har slaaet sig sammen med de store og mægtige for at faa Arbeidsmanden og Bonden til at trælle for sig? I Stedet for at give Fattigfolk Arbeide og Mad og Klær, saa gi'r de dem Guds Velsignelse og Pontoppidans Forklaring; den skal de sandelig ikke bli fed af. Og saa klapper de dem paa Skulderen og siger „gode Per", naar de vil ha' dem at rende Ærinder for sig. Og vil du mukke, saa sender de En paa Flækken til Helvede uden Naade".

"Jamen Hustavlen ved du....." begyndte Guri.

Men Halvar lod hende ikke snakke ud. „Hustavlen! — og du tror endda paa Hustavlen? Stakkars Barn du

er — jo du trænger riktig nok at luftes her i Amerika. Ved du, hvem som har gjort Hustavlen? Det har den samme Morten Luther gjort, som slog Sag med Kongerne og Storkarerne og bad dem slaa ned de Bønder som Hunde, da Bønderne vovede at forlange sin Ret. Morten Luther! det var han, som fik alt dette Kirkesludderet i Gang der hjemme, som vi Gudskelov er kvit her henne, at sige hvis vi vil da".

„Har de ingen Kirker her? spurgte Guri ængstelig, hun syntes, hun var kommen til et ugudeligt Land.

„Kirker? jo havde vi saa fuldt op af alt, som vi har Kirker, saa stod det ikke paa; men vi behøver ikke at have noget at gjøre med dem, ser du. Og de norske Præsterne her, de er endnu værre end dem hjemme; for de ved, at stikker deres Menighedsmedlemmer bare Næsen uden for Kirkedøren, saa er de fortabte, saa løber Sauerne andet Steds hen. Og derfor søger Præsterne her at ringe Menighederne, lik som En ringer Griser, og saa dem at staa fornøiede og sabbe i sig det gamle Sølet, sat frem i de gamle Traug, og nøsse mod alle andre, som bare kommer bort til "Fencet" (Gjærdet.)

Guri var forfærdet. „Du tror nu vel ikke paa Bibelen heller du Halvar?" sagde hun.

„Nei — Gammel-Bibelen kan du ha' for mig — vi har faaet os en ny Bibel her i Amerika, som er likere"; sagde Halvar og gik hen til Bogskabet. „Se her ser du vor Bibel", og han drog frem en liden Bog med daarlig Prent. „Den kaldes Wisconsin Bibelen,*) og der lærer du at kjende

*) En karikeret Skildring af det kirkelige Stel mellem Skandinaverne i Amerika, især inden Synoden, holdt i Bibelens Sprog og Tone, udgivet af Markus Thrane.

Profeten Muus og andre Børster, som er større Profeter eller Trompeter end gamle Jeremias og Daniel".

Guri skjønte ikke et Ord af dette, hun vilde bare vide, om det kunde være ret at rømme af Tjenesten før Tiden.

„Men En skal da vel holde det, En har lovet"? spurgte hun.

„Ja det kan En nu snu paa mange Maater det", svarede Halvar. „Hvis Husbondsfolket dit havde holdt det de havde lovet, saa havde det været "all right" for dig at holde, hvad du havde lovet. Men fæstede de ikke dig til „Stuepige"? Og bruger de dig ikke som en fuld Kar og endda lidt atpaa? Og fik de ikke det Løvte ud af dig, fordi de narrede dig, fordi de vidste du ikke kjendte til Landsens Skik og Betaling? Ja det er ikke fordi jeg vil sætte dig op imod han Knut — langt fra det, men jeg synes bare, det er skammeligt, at du skal slite dig op for liten eller ingen Løn. Og jeg kan nu med mit vesle Vet ikke skjønne, det skulde være noget galt i at gaa ifra, naar du vilde, naar de bruger det saa her. Des snarere fik du jo betalt Billetten; men du kan jo ogsaa bli derTiden ud, synes du bedre om det".

„Det blir nok lidt for tungt i Længden", svarede Guri.

Da Guri gik hjem over, havde hun faaet meget at tænke paa. Det var et stygt Hus der paa Longset — et ugudeligt Hus — det skjønnede hun nu. Han Halvar troede ikke hverken paa Bibelen eller Hustavlen eller Morten Luther. Du skal se, han hverken tror paa Gud eller Djævel heller, tænkte Guri. Og saa har de laget en ny Bibel i Amerika, og Præsterne var slige fæle Folk herborte. Men saa var han nu frimodig han Halvar til at sige al Ting bent ud, som han mente, han drog ikke saa paa det, som alle

de andre, og det var jo snildt, at han vilde retlede hende. Og han var jo læst og lærd, og det var sandt, som han sagde, at Husbondsfolket havde narret hende først; saa var det vel ikke noget ondt i, at hun narrede dem igjen.

Før Aaret var ude, havde Guri forladt Tjenesten.

V.

Vi finder Guri i et Hotel i Grand Forks. Hun skulde være i Kjøkkenet og vaske Kopper og Talerkener, og for det skulde hun til en Begyndelse have 2½ Dollars om Ugen. Hun syntes jo selv det var utroligt, naar hun tænkte paa sine fem Daler Aaret og en Stak derhjemme, og da hun hørte, at hun kanske kunde avancere til Kokke og faa 3½ Daler, ja da angrede hun rigtignok ikke paa Byttet, hun havde gjort. Men Guri avancerede ikke til Kokke. Hun var vant at haandtere Møggrep og Høgaffel, men at haandtere Kopper og Glas var hun ikke vant til, og af bare Iver for at gjøre det fort og godt — thi de skyndte og skyndte paa hende og sagde, at hun var sen — saa sprængte hun Glasse og klaskede Tallerkener i Gulvet, saa det var en Lyst. Efter 3 Ugers Forløb havde hun alt sin Afsked, hun var ubrugelig. Det var Pernilles korte Frøkenstand. Men hun følte sig ikke egentlig ulykkelig ved det; thi sandt at sige trivedes hun ikke i Byen. At staa hele Dagen i det kvalme Kjøkkenrum fyldt med Madlugt og vaske Talerkener og intet andet var saa uendelig kjedsommeligt, at hun ofte længtede efter at kaste det hele for at springe op paa Hølæsset igjen og arbeide som en Kar. Hun var vant at færde ude i Guds

frie Luft hele Dagen, og nu at være lænket til Kjøkkenbænken! Hun blev ganske kvalmen og mistede sin Madhug. Og saa jaylede de rundt hende dette Kaudervælsk af etSprog, som hun ikke skjønte en Stavelse af, og lo af hende, fordi hun var klodset og kaldte hende: "the Norwegian buffalo" (den norske Bøffelokse). Nei her var ikke at holde ud; men nu var hun ogsaa fri. At hun nogensinde havde været saa dum at forlade sine Husbondsfolk paa Prærien! Hvormeget hun trællede der, saa havde de været snilde imod hende, og hun havde havt det godt. Og saa kom hendes gode, gamle, norske Samvittighed og sagde hende, at hun ikke havde gjort Ret trods alt Halvars Præk. Nu kom Straffen. Nu stod hun der alene, og ingen vilde vide af hende. Angrende som den forlorne Søn besluttede hun at gaa tilbage igjen, hvor hun kom fra, bede om Forladelse og om Lov at være der. Saa vandrede hun da senhøstes med en Bylt i Haanden ud over Prærien igjen. Høstningen var over. Hveden var skaaret og sat i Stak, og En hørte Tærskemaskinens muntre Surren. Guri syntes Foden blev saa let, da hun ikke kunde se Byen'mere. Nei til nogen By vilde hun ikke komme ostere. Med bankende Hjærte steg hun ned i det vante Jordhul og løftede af Klinken for Indgangsdøren. Veninden modtog hende temmeligt kjøligt, underrettede hende om, at de havde fæstet en anden Gjente og bød hende ikke saa meget som Kaffe, bare et Glas Mælk. Det var tydeligt, de havde været harme over hende, rigtig alvorligt harme. Med Undskyldningen i Halsen steg Guri ud igjen, hun var ikke god til at faa den frem. Hun var træt og skulde givet meget til, om Værtinden bare havde bydt hende Logi for den Nat. Hun kastede skjulte Blikke

ind i det lille Kottet, hvor hun havde sovet imellem Rok og Væv og Fladbrød; men Paradiset var nu stængt, og den nye Gjente var Engelen med det flammende Sværd, der formente hende Adgangen. Hun gik stille ud og saa sig ikke tilbage. Hvor skulde hun nu hen? Hun satte sig bent ned paa Marken et Stykke fra Huset og begyndte at græde. At hun skulde ha' gjort Folk Uret, det var dog det tyngste, hun som ikke vilde gjøre en Flue Fortræd. Hun saa, at Veninden keg efter hende fra Vinduet. Hvor skulde hun gaa hen? Der laa Longsetgaarden. Det var Halvar, som var Skyld i hendes Ulykke, han var ogsaa nærmest til at tage mod hende nu. Hun reiste sig og stilede bort imod Longset. Da hun kom did, var Halvar Longset fuld. Han havde været i Byen og havde med sig en Krukke Alkohol. Han sad da alene og smaadrak, indtil han gik fra Sans og Samling. Naar Krukken var tømt, kunde han være ordentlig lange Tider. Nu var Øinene ganske røde og rindende, Læberne opsvulmede og stærkt røde, og han kunde ikke tale rent. Han gloede først paa Guri, saa begyndte han at le og kom mod hende med udbredte Arme som for at omfavne hende. Guri blev saa ræd, at hun løb ind i Kjøkkenet, men glemte at lukke Døren efter sig, og Halvar kom stabbende efter. Konen var i Kjøkkenet. Hun saa straks, hvad der var paa Færde. „Gak ind og læg dig nu Halvar", sagde hun og puffede Manden ind i Stuen igjen. „Du ser, han er ikke sætande", lagde hun til og vendte sig mod Guri. „Mandfolkene skal nu ha' i dette Brændevinet stødt. Nu — er du kommen saa langt idag".

Guri fortalte, hvad som var hændt, og spurgte, om hun kunde faa være der Natten over. Ja det var der ingen

Ting i Veien for; men hun fik ta det, som de havde det, saa længe det var slik med han Halvar. „Har Du været indom andensteds"; spurgte Konen.

„Ja jeg var indom paa Pladsen", svarede Guri.

„Og de bad dig ikke bli? Aa nei det er ligt hende den Tøtta", sagde Konen. „De er Kirkefolk de maa tru, saa de er saa barmhjærtige".

Enten det var for at ærgre Konen paa Pladsen, eller det var af Godvilje — nok er det, at Guri blev paa Longset ikke alene den Nat men hele Vinteren. Hun skulde hjælpe til i Huset, hed det, og saa have Kosten for det men ellers ingen Betaling. Det var jo endnu mindre, end hun havde havt paa Pladsen, hvor hun tjente af Billetten i alle Fald, og hun syntes nok ikke, dette svarte saa ganske til alle Talemaaterne hans Halvar, han som syntes, det var saa skammelig lidet, hun fik paa Pladsen. Men saa var der rigtignok den Forskjel, at paa det ene Sted havde de trængt til hende, paa det andet ikke, hun var jo i Grunden paa Longset bare paa Naade.

VI.

Da Vinteren nærmede sig, kom En til i Huset. Det var den yngste Søn. Han eiede Land længere Øst og drev sin egen Farm; men da han var Ungkarl, saa levede han hos Forældrene en stor Del af Vinteren. Guri kom snart efter, at Forholdene paa Longset nok ikke var af de lykkeligste. To af Sønnerne var ude og flakkede, ingen vidste hvor, for de skrev aldrig hjem. To af Døttrene var der noget galt

med, men Guri fik aldrig vide, hvad det var. De var i alle Fald ikke hjemme, og nu var det denne Sønnen. Han var liden og firskaaren, havde et aabent, ærligt Ansigt, men syntes at have det mer med at prate end med at arbeide lige som Faderen. Han var heller ikke fri for at drikke sammen med Faderen, naar denne havde faaet sin Alkoholskrukke fra Byen, og da holdt disse to et forfærdeligt Leven. De skraalte, og de sang, og de lo og holdt Taler, hvor de gjorde Nar af Præsterne og af Religion og af snart sagt alt mellem Himmel og Jord. Det var bare et Navn, de syntes at ha' Respekt for, og det hedte Markus Thrane, men hvem denne Markus Thrane var, det vidste ikke Guri. Der kom stundom en Avis i Posten, som kaldtes for „Den nye Tid", og da fik Gamlen altid i en Fart Brillerne paa, eller saa læste Sønnen høit for ham, og de lo og morede sig, naar der stod et rigtig grovt Stykke. Sønnen havde forresten gaaet paa Decorah Skole, saa han var godt lært, og det var Faderens største Glæde, naar han apede efter Larsen og Brandt og alle Professorerne der. Han gik ogsaa altid lidt finere klædt end de andre Bønder og havde faaet mere lette Bymanerer. Den eneste i Huset, Guri ikke kunde blive klog paa, var Moderen. Hun var, som hun var gjort af Sten, kold, følelsesløs. Hun gik stille omkring og gjorde sit Arbeide, men snakte lidet eller intet. Der skulde ingen ane, hvad som laa bag om det tilslørede Ansigt. Talte hun, var det altid bittert eller trøsteløst. Det var, som hun havde givet sig over og nu bare lod sig drive med den brede Strøm, enten det bar ned igjennem en rivende Fos eller til en stille fredelig Indsjø. Var det Børnenes Vanskjæbne, som som havde gjort dette?

En Dag bad Moderen Sønnen komme ind til sig i Enrum.

„Hvad er det, som nu staar paa Mo'r", sagde Sønnen, „du er saa høitidelig".

„Du skulde tænke paa at gifte dig Hans", sagde Moderen.

„Det var vist ikke det værste, En kunde falde paa", svarede Hans. „Men hvad Gjenter er det, I har her ude paa Prærien?"

„Gjenterne er bra nok, naar du bare vil se lidt paa dem", svarede Moderen. „Men du gaar omkring rent blind og har ikke Sans for andet end denne Avisen og disse Bøgerne. Var det alt, du havde af Skolen, var det likere, du ikke havde været der".

„Ja kan du sige mig nogen Gjente da?" spurgte Hans. „Jeg synes nu, de ser lige tykke og lige dumme ud alle sammen".

„Det er et gammelt Ord, at En ser aldrig det, som ligger klos ind paa Øinene", sagde Moderen. „Der er nu ho Guri".

„Guri? hvilken Guri?"

„Hun som er ret her i Huset".

„Ja men det er jo bare et Kjødstykke, Mo'r."

„Hun er netop, hvad du trænger Hans", svarede Moderen. „Hør nu paa mig. Hvis du havde fuldt op af Penger og kunde sidde i en Sofa og ryge Cigar hele Dagen, saa kunde du se dig om efter en net Bydokke, som snørede sig og gik med Slæb paa Kjolen og lod Tjenerne gjøre alting for sig, og som du kunde ha' til Leg og Stas. Men nu er du Farmer og skal pløie og harve og saa og høste, og det kom-

mer ikke af sig selv det, ser du. Og tess mindre du ta'r i, tess mere maa den andre ta' i, ser du. Og hvis du fik en net Byfrøken her ud paa Prærien, saa vilde hun nu først sørge sig ihjel, og saa fik du alt Arbeidet ude og inde og blev sær og leid, og endda vilde det hele ramle sammen saa lidt hvert Aar. Nei det, som du trænger, og som alle Farmere trænger, det er et sølid Arbeidsmenneske. Og du trænger det mere Hans end andre, for du er lat lige som Fa'r din og vil helst sidde og læse med en Pibe i Munden, og det gaar ikke paa en Gaard, ser du. Du faar faa dig en Kone, som kan tage dobbelte Tak, og som er lige blid for det, En som ikke behøver at ligge tre Uger i Sengen for hvert Barn, hun faar, men kan være oppe tredie Dag og begynde paa igjen. Du vil trives ved, at du ser alting gaar, og du kan mere faa Lov til at læse, som du har Lyst. En kan længe nok snakke om Kjærlighed Hans, men det er sligt som staar i Romanbøgerne, og som Farmerne saa lidet har Brug for. Mellem os er det Slit, ser du, bare Slit, og det gjælder om at komme ud af Slitet saa billigt som muligt. Og om du kan kysse og kjæle en Uges Tid, hvad hjælper det, naar du ikke har Mad i Mund og Klæ'r paa Krop, men synker ned i Elendighed og Fattigdom? Nei find dig et solid Arbeidsmenneske du, det er det, som varer, og det er det, som gjør Lykken paa Gaarden. En bleg og syg og elendig Byfrøken, som gi'r op ved første Taket, vil bare gjøre dig ulykkelig Hans, om du er aldrig saa meget forgapet i hende. Og sligt et Arbeidsmenneske som Guri finder du ikke saa let. Hun er stille og taalmodig og vil aldrig grine eller sige dig imod. Hun er sund og stærk, og Helse er dog det bedste vi har. Tænk paa dette Hans. Jeg har

prøvet lidt af hvert, ser du, saa jeg kjender Livet saaledes, som det er. Jeg synes, der skulde være Straf for alle dem, der sætter ihop slige Løgnebøger, hvor alt gaar af sig selv bare med Kjærlighed. De bare gjør unge Mennesker gale og uduelige og bedrager dem op i Stry. Nei lad os holde os til det virkelige Hans, og det er Slit og Slæp det. Er vi nu først komne her, saa faar vi se til at slite os til Mat og Klæ'r paa den lempeligste Maaten, saa blir der vel en Gang Ende paa det, naar de putter os i Jorden".

„Men jeg synes da, jeg maatte kunne snakke med Konen min om et og andet", sagde Hans. „Der er noget, som kaldes „Aands-Fællesskab" Mo'r".

„Ja det kjender vi nu ikke til herude paa Prærien; det maa være noget, de tøvede om paa Decorah Skolen. Kan du ikke snakke med Guri om Poteterne og Hveden og Maisen og Kjørene og Griserne — er det ikke nok det? Forresten blir du saa træt, naar du rigtig for Alvor begynder at ta' i, at du hverken har Tid eller Lyst til at snakke stort. Du takker til, du faar slippe. Og saa har du jo Avisen og Bøgerne at tumle med, du kan jo fortælle hende, hvad der staar, saa har du den Moroen".

Hans sad og pattede paa Piben. „Der er forresten noget i det, du siger Mo'r; jeg skal tænke paa det". Og dermed gik han ud.

Det viste sig snart ud over Vinteren, at Hans begyndte at vise Guri usædvanlig Opmærksomhed. Hver Gang han kom fra Byen, havde han med til hende en Pose Sukkertøi, et Par Traadhansker eller et Hovedtørklæde. Han forsøgte ogsaa at knytte Samtaler med hende, skjønt dette sidste faldt vanskeligt. Guri var saa lidet vant til

Venlighed fra andre, at hun allerede af den Grund kom til at holde af Hans. Men at han virkelig mente alvorligt med det, han som var Gaardmandssøn og desuden fin og lærd og havde gaaet paa Storskole; det kunde aldrig falde hende ind. Hun var jo bare simpel og kunde jo ingen Ting.

Moderen fulgte i Stilhed de Unge med Øinene, og da hun saa, at Hans virkelig gjorde Alvor af hendes Formaningstale, fik hun en Dag Guri ind til sig for at bearbeide hende.

„Skulde du have noget imod at blive Gaardmandskone herude paa Prærien?" spurgte Moderen.

Guri saa op paa hende med nogle blanke, store Øine og blev rød. Det var jo hendes Livs højeste Drøm, det som havde staaet som Toppunktet paa al Amerikaherligheden. Hun som havde tjent for 5 Daler og en Stak, skulde blive lige saa grum som Gaardmandskjerringer hjemme.

„Ja for jeg tror, han Hans har et godt Øie til dig", fortsatte Moderen. „Og det kan jeg vel sige for sandt, at snildere Mand kunde du vel ikke faa".

Nei Guri var nok enig i det.

„Han har to Feil, og det er, at han er hugad paa at læse og paa at drikke lige som sin Fa'r — jeg snakker bent ud til dig ser du — men det første, det skal nu ikke ska' nogen Mand, og det andre kan du let vænne ham af med, naar han faar det lidt hyggeligt hjemme. Nu sidder han der enslig ude paa Farmen, ser du, og har ingen Ting at ta' sig til, og saa rangler han til Byen da og kommer i Lag med andre, og saa skal de spendere, og da skal du ha' Tak. Men naar han nu faar En at snakke med og hygge sig til og stelle for sig, saa holder han sig hjemme da, ser du".

„Men jeg er bare saa simpel", svarede Guri.

„Saa simple var vi og, da vi kom fra Norge", svarede Hans's Moder, „og det Stormandstøvet har vi slaaet ihjel her i Amerika. Det, vi ser paa her er, at ha' stærke Arme og god Vilje til at holde ud".

„Ja det har jeg", svarede Guri.

„Det var det, jeg ogsaa troede, og derfor er du skabt for Amerika", sagde Moderen.

Var det ikke det alle de andre ogsaa havde sagt? Kanske hun nu stod ved Indgangen til sin Lykke?

„For slite faar vi alle, enten vi hedder Husmænd eller Gaardmænd, enten vi er i Norge eller Amerika. Men saa er det nu jussom hyggeligere at se, at det muner lidt, det En gjør, og det ser vi her; og saa faar du stelle godt for han Hans, om det blir saa, og hvis han lar noget ligge — for han er saa, naar han er for meget hugad paa Boken — saa bare pikker du det op og lader som ingen Ting. Du er stærk nok til det du, og saa slipper han at grine. Saa har jeg maattet gjøre med han Halvar mange Gange.

Jo, hun skulde nok gjøre det.

„Han Hans er let at stelle med, naar En bare ta'r ham ret. Det værste med ham er, at han er for god af sig".

Før Vinteren var over, var det afgjort, at Hans skulde gifte sig med Guri. Den første Strid stod om Vielsen. Hans vilde, at de skulde vies borgerlig hos en "justice of peace"; men Guri stod fast paa det, at hun vilde i Kirke og have en norsk Præst til at forrette, for ordentlig gift vilde hun blive. Hvis ikke Hans vilde det, saa fik det være det samme. Hans bed i det

sure Æble og mente, at havde han nu først faaet hende hjem, saa skulde han vel faa plukket dette Præste- og Religionsskudderet af hende. Saaledes gik det til, at Hans maatte staa for Alteret og høre paa, at Jorden var forbandet for hans Skyld, og at han nu skulde blive fast hos sin Hustru, mens Guri skulde føde Børn med Smerte og være Manden underdanig i alle Ting; thi han skal herske over hende. Straks efter Brylluppet flyttede de ud til hans Præriehjem for at stelle al Ting i Stand til Vaaronnen. Guri var lykkelig; thi nu havde hun sit eget. Huset var lidet men altid stort nok til to, og de fik begge saa travlt nu med at pløie og harve og saa, at de ikke fik Tid til at tænke paa andet. Det var som Hans ogsaa havde faaet mere Lyst til Arbeidet nu; før var det bare saa vidt, det hinglede igjennem. Han blev opmuntret ved at se Guris kraftige Tak og Utrætteligbed og fik Lyst at tage i selv. Det tegnede alt sammen til at gaa bra.

VII.

Der er en hel Klasse mellem de unge Skandinaver i Amerika, som vi kan betegne som Overgangsled. De hører ofte til de mest intelligente Folk. De har vovet at tænke saa pas selv, at de væmmes ved Humbuggen i den gamle Statskirkereligion og Embedsmandspolitik, men de er ikke saa pas dannede, hverken fra Hjertets eller Kundskabens Side, at de kan skille Brug fra Misbrug. De er tilbøielige til at kaste Barnet ud med Døbevandet. De bliver som oftest hjælpeløse Offre for de mest radikale Agitatorer baade paa

det politiske og religiøse Omraade. De har revet det gamle Hus ned, men de har ikke noget nyt at flytte ind i. Oppositionen er deres egentlige Livsluft. Det at rive ned alt, spotte alt, trodse alt, det er det, de aandeligt lever af. De mætter sig med Taler og Skrifter, der vender op og ned paa al Ting; at bygge noget op bryder de sig ikke om. De undersøger ikke; de har ikke Kundskab til at kritisere; de sluger alle oppositionelle Yttringer og Oplysninger raat, og jo galere des bedre. Konger, Præster og Kapitalister er det røde Klæde, som gjør disse Okser rasende. Fordi Kongerne har misbrugt sin Magt, skal a l Regjering afskaffes; fordi Præsterne har misbrugt Religionen til Voldsherredømme og Samvittighedstvang, skal a l Religion afskaffes; og fordi Kapitalisterne har misbrugt Pengemagten til at undertrykke Arbeideren, saa skal a l Kapital afskaffes. Anarkismen og Atheismen har i dem sine lydige Tilhængere. I disse Folk har den liberale Kristendomsforkyndelse sine værste Fjender; thi de vil ingen Middelvei; det er enten — eller. Er Religionen misbrugt, saa er der ikke hos dem Tale om Reform, den skal simpelthen kastes. Alt skal kastes, som de ser en raadden Flæk paa, sprænges i Luften med Dynamit. „Torpedo under Arken" — det er deres Evangelium. Og lige som Børn altid synder at læse Eventyr, hvor man vader i Blod og slaar nogle Tusinder ihjel, saaledes har disse Dynamittaler ogsaa en fængende Kraft hos mange unge Mennesker, hos hvem der er begyndt at lue en virkelig retfærdig Harme mod uretfærdig Undertrykkelse. Saa længe man sprænger i Luften i T a l e r bare, saa er det ikke saa farligt, saa kan man gjerne tage Munden fuld og lade Bomberne flyve. Naar det blir til Alvor derimod, og Bomben

virkelig falder — ja saa blir det en anden Sag, saa vilde Størsteparten af disse unge Mænd blive bange og trække sig lidt forsigtig tilbage. Men saalænge de kan staa paa sin Tue tryg og kaste Dynamit, uden at noget sprænges i Luften — undtagen et og andet Hurra fra en halvdrukken Farmer — ja da er de flotte og kan tale sig op til de mest tindrende Øine og blodige Fraser. Og saa hænger de lystelig den sidste Konge i den sidste Præsts Tarme.

For dem, der har Kundskab og lever et stærkt bevæget Liv, som derfor har forskjellige Kanaler, hvori deres Aandstrang kan flyde ud, gaar det an at leve paa slige Anskuelser. Men for dem, som ingen Ting har lært, hvis eneste aandelige Liv samlede sig om Kirken og den gamle ortodokse Tro, for dem virker denne Aandsretning fortærende som en svidende Ørkenvind, der dræber alle Spirer til Liv. Man mister sin Barnetro, sin Fromhed , sin Ærbødighed for Livets ideale Magter — men faar intet tilbage uden Spot og Bitterhed. De politiske Idealer, man har sluttet sig til, er endnu langt borte i det blaa — man oplever ikke at se dem virkeliggjorte. Religionen er for dem en forbandet Ting, og saa har de intet andet igjen end Harmen og Galden mod alt det gamle og saa det daglige Slid. Deres Livsanskuelse blir trøstesløs, bitter, uden Haab og Glæde. Jordklumpen er alt, som er igjen, Jammerdalen her — intet hisset. Mennesket bestemt til at raadne op i Jorden — det er Summen af deres Livsvisdom.

Se dette var Aanden, som raadede paa Longset, dette var den Luft, hvori Hans var vokset op. Hans Fader var greben af Thranebevægelsen hjemme, havde udstaaet Straf for sin Deltagelse i den og var derfor rømt hjemme fra

Nu havde han tabt Troen paa al Ting. Det eneste, han havde Lyst til, var at læse radikale Skrifter, og jo værre Spotten var, des bedre syntes Halvar om dem, des mere tilfredsstillede de hans Had mod Gud og alle Mennesker. Denne hans Hug til Læsning havde givet ham Afsmag for Arbeide, og havde ikke hans Kone taget i, som hun gjorde, saa havde Gaarden forfaldet. Men han var kommen i den gyldne Tid, da man endnu kunde faa Land her paa Homestead, og de vide frugtbare Strækninger bar ham nu oppe. Hans Mistro til alt havde ogsaa tæret paa hans moralske Marg, og han havde grebet til Flasken som saa mange andre. Hans var lig sin Fa'r, bare endnu veikere. Men saa havde han det forud for ham, at han havde lært mere. Faderen havde saart følt Mangelen paa Kundskab, og saa havde han sendt Gutten mærkelig nok paa Decorah Skolen; thi Decorah var den norske Synodes Læreanstalt, og den norske Synode galdt som det stærkeste Bolværk for den gamle Lutherdom i dens mest stive Skikkelse. Men Halvar tænkte som saa, at den bedste Maade til at lære at hade og afsky det gamle „Religionsfludderet" var at se det paa nært Hold, og derfor sendte han netop Hans did. Med den Grundvold, han havde faaet hjemme fra, stod ikke Hans i Fare for at blive fanget af „Hyklerne", som Halvar kaldte alle Kirkemedlemmer. Og det gik som tænkt. Hans kom ud lige saa god Spotter, som han kom ind, og gjorde Komedie for Faderen om Professorerne, naar de holdt Bøn til Faderens store Fornøielse.

Nu var da Hans gift og havde faaet den første Modsætning til sin egen Natur, som vel tænkes kunde: flittig nøisom, energisk, udholdende men uvidende og derfor inter,

esseløs og overtroisk ærbødig for de gamle vante Kirkeformer. Det havde været et Fornuftgiftermaal fra hans Side. Hans dovne Natur følte Sandheden af Moderens Bemærkning, at siden han var dømt til at leve et Farmerliv ude paa Prærien, kunde han ingen bedre faa end En, der omtrentlig kunde gjøre alt Arbeidet for ham. Saa kunde han faa bedre Tid til at slænge og læse. Han havde ikke noget imod Guri. Hans sanselige Natur følte et vist Velbehag ved hende; thi hun var kraftig, fyldig og slet ikke styg, og kanske det var, som Moderen sagde, at Aandsfællesskab behøvede man ikke ude paa Prærien. Men han kunde dog ikke hjælpe en og anden Gang at tænke paa nogle nette, muntre Smaapiger, han havde været sammen med dernede i Decorah. Han havde havt sine Gutteforelskelser, og de Smaapigeskikkelser stod i en ganske anden poetisk Straaleglans end Guri. Guri var Livets virkelige, nøgne Prosa. Men nu var det gjort, og dette var vel det bedste. I Begyndelsen som sagt gik det bra; thi helt ud igjennem Høstningens Tid havde de det for travlt til at savne noget. Men da den lange Vinter kom, blev det anderledes. Hans forsøgte at læse høit for Guri om Kveldene, men Guri sovnede under Læsningen. Han forsøgte at samtale med hende om nogle af de Tanker, han sværmede for, men det var som at tale til en Graasten. Saa beholdt han baade Læsningen og Samtalerne for sig selv eller gjorde sig Ture bort til Faderen for at faa sig en fornuftig Passiar; thi h a n var dog den eneste, man kunde snakke med heroppe. Guri tog aldrig i en Avis eller en Bog, thi det voldte hende Besvær at læse indenad. Men om Søndagen aabnede hun med Suk sin Kiste, tog op Salmebogen og en gammel

Postil, begyndte først at synge, falskt men velment, en lang Salme, saaledes som Moderen havde brugt det i Husmandshytten hjemme, med de utroligste Triller paa hver Tone, og siden læste hun hakkende og galt, saa man skjønte, at hun slet ikke forstod Ordene, en Prædiken af Postillen. Med et Lettelsens Suk, da hun havde slidt sig igjennem, og et „Jessu Navn", lukkede hun Postillen sammen, Bøgerne blev atter lagte i Kisten for at hvile der i Ro i Ugens Løb, og saa atter blive fremtagne næste Søndag for at bringes som et Gud velbehageligt Offer paa Alteret og for at beskytte Huset mod Ondt, ligesom Korset, der var indskaaret i Dørkarmen over Stalden, gjorde det for Kreaturernes Vedkommende. Hans lod i Begyndelsen som ingen Ting, bare gik ud; men da Guri trofast vedblev med denne Tortur hver Søndag, blev han ærgerlig.

„Skal du nu sætte dig til at gale igjen?" spurgte han.

„Syng med du, saa blir det likere", sagde Guri.

„Synge sligt forbandet Sludder", sagde Hans hidsigt. „Du skjønner jo ikke det, du læser en Gang, du læser jo galt".

„Jeg læser saa godt, jeg kan jeg, og Vaarherre skjønner det vel — det er for ham, jeg læser", svarede Guri roligt.

„Jo det maa være en Nydelse for Vaarherre at høre paa alle Præsternes Dumheder hver Søndag, baade Morgen, Middag og Kveld. Jeg vilde sagt ifra mig Regjeringen for lang Tid siden, havde jeg været ham. Men saa er han jo Konge, og da er han ventelig alt for glad i Magten".

„Jøss, som du snakker Hans", sagde Guri og ryste paa Hovedet. Men Hans gik ud, sadlede Hesten og red bort til sin Fa'r.

Saa kom den Tid, da de fik sit første Barn. Guri var oppe, som Hans's Moder havde spaaet, den tredie Dag.

„Hvad Tid skal vi ha' Gutten til Daaben Hans?" spurgte hun, da nogle Uger var gaaede.

„Daaben!" raabte Hans haanligt. „Skal du endelig skvætte Vand paa ham, saa kan du jo gjøre det selv, naar du behager".

„Du vil vel ikke, vi skal lade Gutten gaa som en Hedning?" spurgte Guri.

„Hedning! tror du ikke, de er lige saa god som os?" raabte Hans ærgerlig. „Er du virkelig saa taabelig Guri, at du tror, den Vasdraaben skal gjøre nogen Forskjel?"

„Aa nei, aa nei Hans", sagde Guri alvorligt og ryste paa Hovedet, „er det kommen saa vidt med dig, at du hverken tror paa Daab eller Sakramenter?"

„Hør nu Guri", sagde Hans, „gjør dig ikke vigtig. Du kan ingen Ting, og du ved ingen Ting. Men hvis du bare kunde læse, saa skulde du snart faa Øinene op for, at denne Vandskvættingen og denne Vin- og Brødædingen er bare Paafund af Præsterne for at gjøre Folk dumme og faa Magten over dem".

Guri ryste paa Hovedet. „Aa Præsterne er nu vel altid lige kloke som du Hans".

„Ja hold dig til Svartkjolerne du, om du har Lyst", sagde Hans. „Det er slike Folk, de gjærne vil ha'. Om de sagde, at Stenen paa Marken var Brød, saa tog du den

gjærne op du og bed i den og svor paa, at det var en Hvedebolle".

„Jeg ved nu saa passe", svarede Guri kjækt, „at skulde vi ikke ha' Kristendommen, saa var det ikke værdt at leve. Det var nu den eneste Trøst, Mo'r havde i Slitet sit".

„Og jeg siger, at Kristendommen er det værste Djævelskab, som er opfundet paa Jorden", tog Hans i hidsigt. „Vil du være et skikkeligt Menneske, saa faar du melde dig ud af Kristendommen".

„Det var ikke værdt, du havde giftet dig med mig da", svarede Guri.

„Du — du er hverken halvt eller helt. Men se nu paa alle disse Kirkefolkene. De lader sig slaa til sine sidste Center for Hedningemissioner og Jødemissioner, og saa var det likere, at Jøderne omvendte dem, end de Jøderne. Men kommer du og be'r om en Skilling til noget, som der virkelig kan være Nytte i, som et Bibliothek eller sligt, nei saa vender de 25 Centen mellem Fingrene. De sidder og synger Salmer om Søndagen, og saa bides og slaas de om Mandagen og bagtaler hverandre og rakker hverandre ned, naar den ene hører til Synoden og den anden til Konferensen. Dette er det, som er Kristendom. De snyder hverandre i Handel, naar de kan komme til, og ta'r høie Renter, og drikker hverandre fuld — det er saaledes de praktiserer Kristendommen".

„Snak ikke du om at drikke sig fuld Hans", svarede Guri roligt. „Det var bedre, du viste dig likere end Kirkefolket end at sidde her og ræsonere dem".

„Kom ikke med Præk, Guri, ellers kan det være, jeg faar en Grund til for at drikke", sagde Hans.

Guri gik stille bedrøvet ind i Siderummet, hvor den lille begyndte at skrige, og Hans gik ned til Stalden. Guri havde besluttet at snakke med Hans's Mo'r, om hun kanske skulde faa Hjelp hos hende, og det var derfor overraskende for Hans, at høre Guri foreslaa, at de skulde pakke den vesle godt ind og kjøre over Prærien op til Longset. Hans gik villigt ind paa det, og de ruslede afsted. Da nu Barnet havde vandret rundt til Beskuelse, og man havde spist og drukket Kaffe, og Hans og hans Fa'r havde taget en Tur ud over Jorderne, og Guri og Hans's Mo'r sad alene igjen i Stuen, tog Guri Mod til sig og begyndte:

„Han Hans vil ikke døbe Gutten".

„Nei, hvad skulde nu ogsaa det være godt for", svarede Moderen roligt.

Guri saa forundret paa hende.

„Er du bleven lykkeligere, fordi du fik Vand paa Hovedet i Kirken kanske?" fortsatte Moderen. „Aa nei, det bli'r op i det samme Kavet, og saa kan vi lige saa godt slippe disse gamle Skikkene her i Amerika".

„Men om nu Barnet døde da Mo'r, saa kunde det jo ikke blive saligt", sagde Guri.

Moderen lo høit. „Nei du er da ogsaa alt for enfoldig Guri. Tror du, at Gud — hvis der er nogen — vil gjøre denne vesle uskyldige Tingesten noget ondt, fordi du og Manden din ikke holde Jer til Skikken? Men slig er han den Gud, som Præsterne præker i Kirken. Der er ikke noget stygt paa Jorden, som de ikke siger om sin Gud. Derfor blir de ogsaa stygge og hævngjerrige selv".

Guri saa forfærdet. „Troer du paa en anden Gud du da?" spurgte hun troskyldigt.

„Jeg tror paa slet ingen jeg", svarede Moderen tørt, „det staar man sig bedst paa".

Guri havde paa Tungen at sige „Jessu Navn", som var hendes sikre Besværgelsesmiddel mod alt ondt; men hun tog sig, og Navnet blev siddende fast i Halsen.

„De sagde hjemme, at naar man ledte, saa skulde man finde ham", fortsatte Moderen koldt. „Jeg har nu drevet paa med at lete, men jeg har ikke været saa heldig at finde ham endnu da. Kanske du har fundet ham Guri?" lagde hun til spydigt.

Guri vidste ikke, hvad hun skulde svare.

„De siger, at han vaager over os og bevarer os for al Ulykke", fortsatte Moderen; „men jeg ser nu ikke andet, end at Dampskibe brænder op, og Jernbaner støder sammen lika radt jeg. Jeg ser ikke andet end Ufred og Krig paa alle Leier; den ene lurer paa den andre; den stærkere slaar ned den veikere, indtil de alle sammen ramler ned i Graven. Var der nogen Gud, saa burde han passe bedre paa, synes jeg".

Guri sad aldeles forstenet. Det kom saa overvældende paa hende dette, at hun ikke kunde sige et eneste Ord.

„Jeg har siddet her paa Prærien i tredive Aar", blev Moderen ved, „med en Mand, som drikker, og som læsser alt Arbeidet paa mig. Jeg har slidt, saa hele Kroppen er stiv og værker, og jeg har ingen havt at snakke med, som kunde sige et fornuftigt Ord. For Kvindfolkene er endnu dummere end Mandfolkene. Jeg ved ikke af, jeg har havt en Glædesstund, siden jeg var 16 Aar, bare Tjaak og Strid og Møie, saa jeg synes nok ikke, Vorherre har stelt det saa synderligt godt for mig da. To af Sønnerne vore er rømt væk,

Gud ved hvor, og to af Døtrene er gaaet i Hundene, og saa er der Netta i St. Paul — hun gaar vel samme Vei, kan jeg tro — og Hans — ja ham kjender du, saa Vorherre har nu ikke passet saa synderlig vel paa Børnene da. Men saa faar vi vel slite, til det er slut, saa bli'r der vel Ro at faa i Graven, skjønt Præsterne er efter os der ogsaa og vil vække os op igjen". Hans's Mo'r havde snakket sig rent varm, der var formelig kommen en Harmens Glød i hendes Øine, som Guri ikke havde set før.

„Denne Verden skal jo være Jammerdalen", sagde Guri for dog at sige noget.

„Jammerdalen ja — det er nok et sandt Ord — men saa skulde ikke Vorherre have laget slik en Jammerdal, hvis det var ham, som gjorde den", lagde hun til sint og gik ud i Kjøkkenet.

Guri sad alene tilbage. Hendes Hjærte havde snøret sig sammen. Det var, som al Ting frøs til Is rundt omkring hende ved at lytte paa Longsetkonens kolde Ord og se ind i dette ubøielige Ansigt. Hun skyndte sig ind til den Lille. Der laa han og sov saa rødkindet som et Æble og saa tryg midt i denne Jammerdal. Skulde han vokse op og blive saa ulykkelig, som vist alle Mennesker var — aa saa var det bedre, han aldrig havde været født. Guri stirrede paa sin Lille. Det var som der ud af hans røde Kinder og sunde Aandedræt gik en stille Protest mod de voksnes koldkloke Ord. Hun vidste ikke hvorfor, men hun knælte ned ved Vuggen og begyndte at hulke. Hun syntes, det lettede hende saa dette. Hun vilde reise hjem igjen med den Lille snareste muligt, bort fra dette stygge Sted, hvor man bare gjorde En ond. Og den vesle skulde blive døbt trods dem

— ja det skulde han, og Gud vilde holde sin Haand over ham; thi Gud var nu til, hvad de saa sagde. Hvem skulde hun lite paa, om det ikke var ham, hun havde jo ikke andre. Og Guri begyndte atter at græde.

VIII.

Den norsk lutherske Præst sad en Aften paa sit Studererum og arbeidede paa sin Prædiken til Morgendagen, da det bankede paa Døren, og man viste ind en Kone med et Strikketøi i Haanden og et Barn surret fast paa Ryggen. Præsten saa forundret paa hende, thi hun hørte ikke til hans Menighed.

„Jeg vilde høre, om der var Raad med at faa denne Gutten døbt her i Morgen", sagde Konen.

„Hvem er du?" spurgte Præsten.

„Mit Navn er Guri, og jeg er gift med Hans Halvorsen Longset".

„Aa han, Fritænkeren — ja jeg har hørt om Eder. Og du vil ha' dit Barn døbt?"

„Ja jeg vilde gjærne det".

„Vil Manden det ogsaa?" spurgte Præsten.

„Nei han stod saa haardt imod, at jeg maatte faa ham sendt hjem til Fa'r sin med Hestene, og saa gik jeg".

„Du har gaaet hele Veien?"

„Ja det har jeg".

„Det er en lang Vei fra, hvor I bor".

„Fire og tyve Mil".

„Det gjør mig ondt, at jeg ikke kan imødekomme din

Anmodning", sagde Præsten, „men det er imod min Instruks".

„Ja saa", svarede Guri aandsfraværende.

„Du ved, at vort Ritual paalægger os kun at døbe saadanne Børn, om hvem vi er forvisſede, at deres Forældre vil lade dem oplære i deres lutherſke Børnelærdom. Og det kan ikke ſiges at være Tilfældet her".

„Nei han Hans .....".

„Daaben er en hellig Ting min gode Kone, og vi kan ikke lege med Guds hellige Naademidler. Og naar du tænker dig om, maa du ſe, at det alt ſammen dog er ſelvforſkyldt".

„Jeg ſkjønner det ikke"; ſagde Guri og begyndte at ſtrikke igjen.

„Du har jo mod dit bedre Vidende giftet dig med en Fritænker", svarede Præſten. „Du har derved ſpottet og haanet Gud. Nu kommer Straffen over dig i det, at dine Børn vokſer op ſom Hedninger midt i et kriſtent Samfund og ikke kan agtes værdige gjennem Daaben at indpodes i Kriſtum. „Herren vor Gud er en nidkjær Gud, ſom hjemſøger Fædrenes Synd paa Børnene, paa dem i tredie og paa dem i fjerde Led", ved du, der ſtod i din Barnelærdom. Nu vil du ſelv ſørgende erfare Sandheden af det Ord, og det vil kanſke lede dig til Anger og Omvendelſe". Guri hørte ikke ſtort paa, hvad Præſten ſagde; hun var bare optaget af dette ene at faa Barnet døbt.

„Og du vil ikke døbe Barnet?" ſpurgte hun igjen.

„Jeg kan ikke for min Samvittighed og for vort Samfunds Love?" ſvarede Præſten.

„Guris Øine stod fulde af Taarer. Hun vendte sig bare stille og gik ud.

„Hvor gaar du hen?" raabte Præsten efter hende.

„Hjem!" svarede Guri.

„Du kan da ikke gaa den lange Vei tilbage, det vil bli mørkt længe før, du naar frem".

„Jeg kommer vel frem en Gang i Nat", svarede Guri.

„Men du faar gaa ud i Kjøkkenet først og faa dig lidt Mad", raabte Præsten.

„Tak jeg skal ingen Ting ha', jeg er ikke sulten". Og dermed skyndte hun sig ud. Hun var kommen saa fuld af Haab og Fortrøstning — det var et stort Tiltak, hun havde gjort — og saa blev hun stødt bort, stødt bort af sine Egne, de, der som hun troede paa den lutherske Børnelærdom. De vilde ikke vide af hende længere nu, hun havde blandet sig med Fritænkere. Hun hørte intetsteds hjemme. Var det sandt som Svigermoderen havde sagt, at Præsternes Gud var ond og hævngjerrig? At han skulde ville hævne sig paa slik en liden En for Forældrenes Feil! Hun spandt sig saaledes ind i sine egne Tanker, at hun ikke mærkede, Foden gik, før hun stod hjemme. Hun havde bare stanset to Gange for at give Barnet Bryst. Det var Maaneskin, saa det hjalp hende. Hjemme var det aldeles stille. Ikke et Liv fandtes i Huset uden Katten. En Nabokone havde stellet Kreaturerne. Nu mærkede hun først, at hun var træt og fodsaar. Hun lagde den lille i Buggen, vaskede sine Fødder i koldt Vand, kogte sig lidt Mælk og brækkede Fladbrød opi, saa kastede hun sig i Sengen med Klæderne paa og sovnede ortumlet og bedøvet af Træthed og af Dagens Kamp.

Søndagsmorgenen kom blid og skinnende. Solstraa-

lerne gled ind det lille Vindu i Hytten og hen paa Sengen, hvor hun laa; de spillede paa Spredet over Vuggen. Det var som et Bud fra Gud selv, at han kanske ikke var saa vred paa hende, som Præsten sagde. Hun havde taget sin Beslutning. Hun tog den lille op, vaskede og stelte ham og tog rent paa ham fra Top til Taa. Selv klædte hun sig i sin Høitidsdragt. Saa aabnede hun Kisten og tog ud sin gamle Salmebog og Postil. Nu var der ingen til at gjøre Nar ad hende, om hun sang falsk og læste galt. Og hun sang og hun læste, til hun rent svedede. Saa hentede hun en Vandkop og stillede paa Stolen, tog ud sit fineste Haandklæde og lagde over Stolryggen og greb saa Barnet ærbødigt. Hun slog Korsets Tegn to Gange over det, øste saa tre Ganger Vand over Hovedet, mens Gutten skreg alt, at han orkede, og sagde, „Hermund er Navnet dit, i Jessu Navn — i Jessu Navn!" Saa neiede hun tre Gange, lagde Barnet ned i Vuggen og kyssede og græd over det. Og Solstraalerne og Fuglene, som sang udenfor, og Katten, som sad paa Sengestolpen var Faddere til denne underlige Daab. Da Hans kom hjem, sagde hun bare: „Veslen er døbt i Dag, og Hermund er Navnet hans efter Fa'r min".

Hans lo haanligt. Men Guri ilede ind til Vuggen igjen, løftede Barnet op og saa paa det. Var det et Guds Barn nu eller var det endnu en Hedning?

IX.

Hans havde hørt op med at snakke til Guri om andre Ting end Avling og Kjør og Griser; det nyttede ikke allige-

vel. Det eneste af aandeligt Liv, hun skulde kunde faa Interesse for, var Religionen, og der var hun dummere end de dummeste. Saa blev han taus lige over for hende. Ja han foragtede hende i Grunden dybt. I en Ting alene maatte han respektere hende, og det var i hendes Arbeidsdygtighed; men selv denne forekom ham næsten dyrisk. At gaa der og trampe og løfte og bære og drage som en Hest, det var dog uværdigt for et Menneske. Og dog maatte han indrømme, at det var dette, som holdt Farmen sammen. Hans selv skulde vist ikke bidrage meget til dens Trivsel. Han sluntrede helst undan, hvor han kunde komme til, og overlod Konen mere og mere af det Arbeide, han skulde have paataget sig. Snart sik hun baade Huset og Stalden. Hans fik mere og mere og mere Lyst til Byreiser, og hver Gang han havde været i Byen, kom han fuld hjem. I Byen traf han sammen med Kammerater; han vilde agere den flotte Mand; Kammeraterne spenderte paa ham igjen, og saa var det forbi. Vi havde jo Livet her for at more os i, og man sik tage den Moro som bød sig, selv om den ikke var af første Slags. Guri blev snart saa vant med at se ham i den Tilstand, saa hun lod som ingen Ting, bare taug stille og tog hele Gaardens Byrde paa sig. Hans tænkte tidt paa, at han burde have været i en By, hvor der var Anledning til at se og høre noget; da vilde han blevet en ganske anden Mand. Ensomheden paa Prærien med et aandelig Drog af en Kone, som daglig ærgrede ham ved sin Mangel paa Interesse for alle Ting, var seigpinende og dræbende. Han tænkte ikke paa, at hans Fa'rs Drikkevane havde paatrykt ham Slappelse i Viljen, og at han selv dyrkede denne Slappelse i Stedet for at kjæmpe mod den.

Havde han været i en By, havde han blot end tidligere blevet forfyldt. Hans Moder havde bedraget ham. Det var ikke nok dette at kunne tale med sin Husfru om Grisер og Kjør — Aandsfællesskabet, som Moderen saa haanligt havde kastet til Side som en tom Flaskel, var i Grunden det stærkeste, ja det eneste rette Baand mellem Mennesker — det følte han nu. Havde han faaet leve i en By med et Arbeide, som interesserte ham, og saa en af de Damer, han saa dernede i Decohra, som Husfru — ja da havde Livet været anderledes, men nu — Skaal da Hans for alle dine tabte Drømme — og saa, en Dram at paa til at svælge Guri ned med. At han skulde falde i Hænderne paa et dumt Kirkemenneske — det var næsten det værste. Havde hun endda som han kunnet le og gjøre Nar ad Præster og Religion, da havde de endnu havt et Sammenknytningspunkt; men i det Stykke var hun jo saa stiv som en Karjolhest. Hun lod sig villig trække under Fødder af hvilken som helst Præst, og saa op til disse „uvidende Folkebedragere" som op til en Gud. Han kunde lige gjerne have giftet sig med en Ko som med hende. Og Guri saa paa ham med sine trofaste, troskyldige Øine; hun saa og følte, hvor han gled længere og længere fra hende, men der var intet at gjøre ved det. Hun havde bare at holde Stykkerne sammen, saa længe det gik. Thi det vilde ikke gaa svært længe, det saa hun. Hvad enten det var Dovenskab eller Troskyldighed hos Hans, det vidste hun ikke, men han lod sig altid lokke af disse fordømmelige Maskinagenter, der er en sand Pest for Farmerne. De kom og lagde ud for ham med flydende Tunge om den uendelige Nytte slig en Maskine kunde gjøre, hvor den vilde spare Folkehjælp, paa hvor billige Betingelser den var at

faa bare et Par Dalers Afbetaling om Maaneden o. s. v. og Hans lagde sig paa den Maade til den ene efter den anden af kostbare Maskiner, som han slet ikke havde Raad til at kjøbe, og som ikke strengt taget var nødvendige for hans Brug. At Agenterne tog Sikkerhed i hans Hus og hans Kreaturer, det var jo rimeligt. Naar Guri saa disse Agenter komme kjørende, søgte hun altid at faa Hans gjemt bort et Sted; men de gav sig ikke, før de fik snuset ham op og lagt endnu en Vægtstang til Rette for at kunne i sin Tid bryde ned hans Livs Arbeide. Farmen begyndte at faa Panteobligations-Sygdommen, den værste af alle Sygdomme, som tærer sikrere og ødelægger mere end baade Græshopper og Potetesbiller. Guri havde selv maattet underskrive nogle Papirer med Pant paa Landet. Hun kunde ikke læse dem, og hun vidste ikke, om de læste ret for hende, og hun skjønte nu ikke synderlig af det rare Maalet, det var skrevet paa, for Ordene var saa mangfoldig sammensatte. Men hun skulde bare sætte Navnet sit der, sagde de, det var bare slig en Form, det havde ikke stort at betyde. Saaledes sled de sig igjennem i adskillige Aar, men det gik tilbage og ikke frem. Guri fristede Svigermoderens Skjæbne den at bære hele Arbeidet, mens Manden selv sad inde, røgte Tobak og læste Aviser; men hun arbeidede som en Hest og hun holdt det gaaende. Der var nu kommen tre smaa i Huset, og de saa ud til at trives, tykke og rødkindede som de var. Haifiskene, Agenterne, havde alt været der flere Gange og taget fra dem baade Maskineri og Kreaturer, som ikke kunde indløses, og Gud ved, hvorledes det stod til med selve Landet, om Renterne var betalte paa Laanet der, thi Hans havde i den senere Tid gjort endnu

flere Byreiser end før — i Forretninger. Det var en Høstkvæld, at Hans spændte for Hestene og sagde, at han vilde op til sin Fa'r for at tale om noget særdeles vigtigt. Før han reiste, kyste han de smaa og trykkede Guri i Haanden, og dette, syntes hun, var underligt; thi det gik saa sjælden paa, men hun tænkte ikke større efter det. Fem Dage gik, og endnu var ikke Hans kommen tilbage. Da blev hun ængstelig og sendte Bud over til Longset. Nei han var ikke der, havde slet ikke været der. Hvad skulde dette betyde? Hun havde faaet opspurgt, at Folk havde set ham kjøre mod Grand Forks. Hun vandrede did ned paa sin Fod og fik høre, at Hans havde solgt Hestene og Vognen og alt sammen der nede og havde været fuld. Nogle havde set ham paa Jernbanestationen, men her tabte sig hvert Spor. Havde han kastet sig i Elven? Hun gik langs med den og spurgte Folk. Ingen havde set noget til ham hverken levende eller død. Var han rømt fra hende. Hvor skulde hun gaa hen? Hendes tre smaa ventede hjemme, did maatte hun gaa, men saa videre? Vinteren stod for Døren. Kanske kom de snart og tog Landet fra hende. Det var vel derfor Hans var rømt. Ty til Longset? Nei før sulte og fryse ihjel. Hun vilde vist ikke leve paa deres Naade, og Faderen havde alt støttet Hans mere, end han burde. Nu fik hun forsøge, om der ikke var en Gud, der vilde hjælpe hende og hendes maa. Den Nat laa hun over deres Senge og græd.

Guri fandt sig snart til Rette i sin Stilling — Hun havde jo ikke i Grunden tabt saa svært, hvad Livsopholdet angik; thi Hans havde i det sidste gjort svært lidet. Nu fik hun se at holde det hele sammen, til Børnene blev voksne.

X.

Guris Skjæbne vakte Folks Medlidenhed; thi vel havde deres Præster gjort alt, de kunde, til at gjøre sine Kirkemedlemmer onde og hadefulde mod hende ved at erklære det som en Synd af Guri at gifte sig med en Fritænker i Stedet for at sky ham og slutte sig til den eneste rettroende Menighed, og vel havde de fremsat hendes Skjæbne som Guds Straf over hende til hendes Omvendelse og Menighedens Advarsel; men Folk var desuagtet af Kjød og Blod. Og da Ulykken nu kom væltende, rev den over Ende alle deres gudelige eller rettere ugudelige Theorier. Der blev holdt et Menighedsmøde, hvori der blev diskuteret, om man ikke burde hjælpe hende paa en eller anden Maade. Præsten optraadte først og erklærede sig for den Mening, at man burde vente og se Tiden an. Man burde vogte sig for at gribe ind i Guds Raadslagning og Veie, da han netop kunde have sin vise Mening med denne Prøvelse. Man maatte ikke lade sig henrive af sit syndige Menneskehjærtes Indskydelser til at forivre sig og kanske handle stik imod Guds Mening. Man maatte ikke gjøre sig selv klokere end Gud. Og om det nu var Guds Vilje at bøie denne Kvindes Hjærte, sønderknuse hende i Anger og Ruelse, saa hun saa sin store Synd og ydmygt kom og bankede paa hans Kirkes Dør og bad om Indladelse og Adgang til Kirkens Naademidler, dem hun hidtil havde foragtet, — saa maatte man taalmodig afvente denne Begivenhed for saa at ile til som den barmhjærtige Samaritan og gyde Olie og Vin i hendes Saar. Efter Præsten opstod Klokkeren, en

langbenet, gammel Hykler af en Ungkar, som læste Indgangsbønnen om Søndagen og saa drev Ager om Mandagen. Han var selv en af dem, som havde fedet sig ved Hans's Letsindighed. Han begyndte at tale om Herrens store Langmodighed mod Menneskenes Børn, han som lader sin Sol opgaa over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige, og hvor ilde Menneskene benyttede den Tid, da de endnu kunde være i Naadestanden. Efter at have vrøvlet op efter Væggene og ned efter Stolperne om dette, fortsatte han med klynkende Stemme. „Ak mine Venner, hvor maa ikke vi prise os lykkelige, som eier mellem os Herrens Ord rent og purt og Herrens dyrebare Sakramenter, vi som er kaldede ud af den onde Verden til at være et benaadet Lem paa hans Legeme", og som skulde fremstille Herrens elskede Brud. Men hvor vilde det gaa os, hvis vi nu uden videre blandede os med Kjætterne, nedbrød Skillevæggen mellem ondt og godt og handlede som dem, der ikke satte Pris paa at høre til Herrens udvalgte Folk. Jo vi vilde give Hundene det hellige og kaste Perler for Svin, vi vilde give Zions Borg til Pris for Kananiterne! Dette sidste raabte Klokkeren ud med høi Røst og gjentog det to Gange, han havde uden Tvivl studeret længe paa den Frase og frydet sig over den. „Og derfor Venner slutter jeg mig aldeles til, hvad vor ærede Sjæleførger nyligt saa smukt har sagt, at vi venter med vor Olie og Vin til den ulykkelige, forvildede Kvinde ligger slagen og blødende paa Marken og saaledes føler, hvor godt og livsaligt det er at løftes paa Kirkens Naadearme". Den langbenede Hykler drog op sit Lommetørklæde og lod, som han borttørrede en Taare. Saa saa han triumferende bort

over Forsamlingen, som vilde han sige: „gjør mig det efter, er jeg ikke Kar for at holde en Tale!" Disse to Indledningstaler kjølede betydelig af Menighedens Medlidenhedsfølelse. At lægge sin Vilje mod Guds Vilje — nei det var der da ingen, som tænkte paa, de vilde da ikke være formastelige. Saa endte da det hele med, at den rettroende St. Olafs Menighed bestemte sig til at hjælpe — paa Henstand.

Der var ved Siden af Menigheden ogsaa stiftet en Afholdsforening, som kaldtes „broderlig Kjærlighed", og som ogsaa følte sig opfordret til at tage sig af denne Sag. Men Resultatet af dens Møder desangaaende blev, at den forsvundne Hans blev trukken om med som et advarende Eksempel paa Drukkenskabens Følger, og at en „aaben Erklæring" blev vedtagen om, at denne Hændelse burde være en Lygte for hver Fod og et Lys paa hver Sti, og at man derfor nu alle som En burde slutte sig til deres Forening.

Maisen var plukket, og Guri havde faaet alt Avlingen stakket og bragt i Hus. Det var godt et Aar, saa hun mente nok, det skulde bære hende et Stykke frem over til at faa afkastet lidt af den Gjæld, som laa paa Landet. Saa var det en sort Høstnat, hun og hendes tre smaa laa og sov i Hytten tungt som en Sten, — at Guri pludselig blev vækket op af at Katten gned sig op imod hendes Ansigt og mjauede ynkelig. Hun løftede Hovedet rask fra Puden, det var ganske lyst omkring hende. Hele Stuen var fyldt af et Ildskin, Himmelen var ganske rød — men ingen Røg. Hvad var det? Hun sprang ud paa Dørhellen, som hun stod og gik. Det var intet Hus som brændte — nei hele Jorden var en eneste Flamme, saa vidt hun saa. Det hvislede, det knitrede, det skjød som hele Tunger af Ild frem

imod hende. Det havde alt tændt i Naboens Hus og Høstakke. Kom der et Vindpust, var det som Ildtungerne løftede sig slikkende op imod Himlen og sprang med et Rovdyrs Vildhed mange Alne fremover. De kom for at sluge hende — hendes Hus, hendes Avling, kanske hende selv og Børnene. Hun sprang ind i Hytten, rev Børnene op af Sengene, kastede nogle Klær paa dem i en Fart, bandt den lille paa Ryggen, tog de to andre en i hver Haand, traadte i et Par Sko, og halende Børnene skrigende med sig sprang hun for Livet. Hun vilde naa ned til nærmeste Indsjø og styrte sig udi der, der maatte vel Flammerne standse. Men Fjenden løb stærkere end hun, og Børnenes smaa Fødder kunde ikke tage lange Skridt. Hun kjendte alt det hede Aandepust i Nakken. Da hører hun en forfærdelig Larm, en Trampen som af en hel Arme Soldater paa Sprang, en Hvæsen, en Brølen, og før hun ved Ordet af det, er hun midt ude i en rasende Flok af Dyr, der sprang for Livet som hun. Heste, Føl, Kjør, Okser, Sauer — alt i forvirret Blanding, med Tungen ud af Halsen og Halerne i Veiret, sættende over Grinder, tvært igjennem Staaltraad-Gjerder, med oprevne Bryst og blødende Lemmer, sønderflængede af Staaltraadpiggerne. Hun blev væltet over Ende, trampet paa, Børnene skreg, Flammerne kom slikkende og hoppende efter. Da hørte hun pludselig en Stemme: „Spring mod Varmen eller du brænder op!"

„Hvad for noget?"

„Spring mod Ilden, skynd dig".

Instinktmæssig sprang Guri op, greb de to Børn, en under hver Arm og sprang i Fodsporene til dem, der løb foran. Ilden tumlede og susede og hvislede om hende et

Øieblik, saa var de over Ildbæltet, og hun sank ned paa den glohede Jord. Der sad Gnister i Børnenes Klær, som aad sig ud over. Hun lagde sig over dem, hun slukte med Hænderne, hun brød sig ikke om alle de Brandsaar, hun fik. Hun rev den lille Pige ned fra Ryggen. Hovedet hang paa Siden, som hun var halvdød. Guri kysſede hende paa Mund, paa Øine, saa lagde hun hende i Fortvivlelse til Bryſtet, og en Stund efter følte hun Mundens Muſkler begynde at arbeide paa den vante Vis. Gud ſke Lov, hun levede! Hun begyndte at græde og trykkede de to andre smaa en i hver Arm. De ſkjælvede af Angſt og var blevne ganſke ſtille, ſkjønt deres Saar smertede. Hun saa sig omkring. Det var ſort og øde der, hvor hun laa, Pileregnen af Flammer ſkjød sig hvislende frem langt foran hende; men bag sig saa hun nu en Søile af Ild ſtige rolig og værdig op mod Himlen. Store Gud, det var hendes Hø og Kornſtakke, hendes Hus ſom brændte — alt hun eiede i denne Verden. Og Kjørene, ſom havde været bundne i Stalden! Taarerne randt ſtille ned over hendes Kinder, ſom hun ſad der og ſtirrede paa Ilden; saa faldt hendes Øine paa de ſmaa, og hun trykkede dem med ſkjælvende Taknemmelighed til sig. Gud ſke Lov, de var dog reddede. Og her laa da den ſtakkels Kvinde næſten nøgen den mørke Høſtnat paa den ſortſvedne Jord, og det eneſte, ſom kaſtede Lys og viſte Veien, var hendes egen Eiendom, der brændte uden at være aſſureret. Hvor var nu St. Olafs Menighed med ſin Olie og Vin at gyde i Saarene?

DRAMMEN FOLKEBIBLIOTEK

XI.

Da Ulykken blev bekjendt, kom Haifiskene fra alle Kanter for at sluge, hvad der var tilovers af Guris Eiendom, og da intet var tilovers uden Jorden tog de den. Den langbente Klokker var en af de ivrigste for at faa sit med gode Renter. Guri selv havde taget sin Tilflugt til sin gamle Veninde, hos hvem hun først havde tjent, og nu var der ikke Tale længere om nogen Bitterhed mellem dem hverken fra Venindens eller hendes Mands Side. Tværtimod gjorde de alt for at hjælpe hende. De og nogle andre Naboer fik sikret hende en liden forladt Hytte, som laa paa noget Skoleland*), og Landet omkring kunde hun da benytte saa meget, hun vilde. Hun fik pløiet op et Stykke rundt Hytten, satte Poteter og forskjellige Havesager, da Vaaren kom, og lærte Børnene op til at luge og vande. Selv gik hun ud paa Dagarbeide hos Farmerne, hyrede sig ud som en anden Kar, og da hendes Styrke og Arbeidsdygtighed var vel kjendt, fik hun ogsaa Kars Løn. Da Høsten kom, havde hun opsparet mange blanke Dalere, istandsatte saa Hytten for Vinteren og satte Resten i Banken. Ulykken havde vækket Guri aandeligt. Det var ikke nok nu, saaledes som før, bare at trælle som Hest paa Kommando af andre og gaa halvt sløvt spændt i Aaget Aaret rundt. Nu maatte hun selv til at lægge Planer, tænke paa, hvorledes hun paa bedste Maade skulde kunde bjærge sig og sine

*) I Amerika har Staten tilstaaet Skolerne og Universiteterne visse Strækninger af Land; disse staar det frit for at benytte, indtil de sælges, af hvem som helst, da det bare forøger Landets Værdi, at det bliver opdyrket. Den som har dyrket det, har første Ret til at kjøbe det, men hvis han ikke kan, mister han altsaa Frugten af alt sit Arbeide paa Jorden.

smaa over Vinteren. Det Fond af Viljekraft, som hun bare ligegyldig havde benyttet til at holde ud al Slags tung Arbeide, det blev hun sig nu bevidst. Det prægede hendes Ansigt med en vis Haardhed men ogsaa med en rolig Bestemthed. Øinene havde faaet langt mere Udtryk, Linien om Munden var bleven fastere, og selv de mere udstaaende Kindben — thi Slidet og Sorgen havde magret det runde Ansigt — gav Ansigtet Karakter. Hun var bleven vakrere, fordi hun var bleven sig mere bevidst og derfor mere selvsikker. Man saa paa hende, at hun havde besluttet sig til ikke at give efter for Fortvivlelsen og sløvt synke hen, men havde kastet Hansken til sin umilde Skjæbne og vilde prøve en Kamp paa Liv og Død med den; hun vilde prøve Styrke som Jakob med den vrede Gud og ikke slippe, før han velsignede hende.

Den første Vaar, hun tilbragte i Hytten, fik hun Brev fra Hans. Han fortalte, at han var reist, for at ikke Øvrigheden skulde arrestere ham for Gjæld, at han nu var i Washington Territory og havde det godt. Penge skulde han sende hende næste Gang. Men den næste Gang kom ikke — hverken Brev eller Penge. Guri betragtede ham som død og borte, og det kunde jo for saa vidt være det samme, som hun vidst gjorde det bedre uden ham. Børnene var altid rene og pæne at se paa, og hun klagede aldrig. Den rettroende St. Olafs Menighed gjorde flere lempelige Forsøg paa at fange hende i sine Garn, men hun kunde ikke glemme den Dag, Præsten havde nægtet at døbe hendes Barn, og hun meldte sig ikke ind. De rystede paa Hovedet og sukkede og talte sig imellem om, hvorledes Fritænkeriets Gift smittede alle dem, der kom i Berørelse med det.

Der var gaaet et Aar. Det stundede atter mod Vinteren. Da kom der igjen et Brev fra Hans, men for et Brev! Han laa syg langt borte, fortalte han og havde ikke Penge nok at reise hjem for. Han holdt paa at dø af Mangel paa Pleie og Lægemidler, han taalte slet ikke Luften, hvor han var; kunde han komme til Dakota igjen, vilde han blive frisk, det vidste han, og nu havde han faaet Lærepenge, saa han skulde nok være forsigtigere. Om ikke Guri kunde tale til hans Forældre og bede dem sende ham lidt..

Guri sad stum og blev rent bleg, da Veninden læste dette Brev for hende — hun kunde jo ikke selv læse Skrift. „Hvad vil du gjøre med dette Guri?" spurgte Veninden.

„Jeg ved ikke", svarede Guri, reiste sig og tog Farvel.

„Skal du gaa saa snart?"

„Maa hjem til de smaa". Hele Veien hjem over grundede Guri paa, hvad hun skulde gjøre. Flere Gange maatte hun sætte sig ned, for der kom slig Graad over hende. Hans var altsaa ikke død, han levede — og syg — langt borte — og saa var det bare Forældrene, han tyede til — ikke til hende. Naar havde han tyet til hende? Hun havde været hans Arbeidsdyr, det var alt — han tænkte vel ikke, hun duede til andet. Men før hun gik til Longset og tiggede om Hjælp, før skulde....Nu havde hun altsaa faaet en Byrde til lagt paa sig — en syg, hjælpeløs Mand foruden Børnene. Ja, ja ,hun var jo nærmest til at bære den, og Gud ske Lov saa længe hun havde Helsen og kunde arbeide. Hun havde selv villet ha' Hans, det var jo hendes stolteste Drøm, det at blive Farmerkone — Toppen af alle de gyldne Amerikadrømme, og hun var jo som skabt for Amerika, sagde Folk. Jo, hun havde faaet føle det. Og

dog holdt hun af ham. Børnene var jo hans og hendes, og det var jo ikke at undres paa, at han ikke havde været snildere mod hende, naar hun ingen Ting vidste og ingen Ting havde lært. Han havde aldrig banket hende, som saa mange andre gjorde — det fik hun huske paa.

Guris Beslutning var tagen. Hun gik bare hjem over som snareste for at stelle Kreaturerne — thi de havde faaet sig to Kjør — og lage lidt Mad til Børnene. Saa vandrede hun af Sted til Byen. Hun tog ud af Banken 40 Daler, Halvparten af hendes Sommerfortjeneste, fik en Kjending der til at sætte sammen et Brev og sendte Pengene til Hans efter den Adresse, han opgav.

XII.

Det var sandt, som Hans skrev. Han laa virkelig syg i et lidet Nybygge i Washington Territory. Pengene, han havde tjent, havde han suset op og var nu ganske blank. Han laa i en Seng i et halvt aabent Skur, og det var af ren Naade, han fik ligge der. Hvorledes skulde det gaa ham, naar Vinteren satte ind; han kom at fryse ihjel. Og saa kom Tanken paa Guri og Børnene og gjorde ham blød i Sind. Hvor feigt havde han ikke handlet mod hende! rømme fra det hele og vælte hele Byrden over paa en hjælpeløs Kvinde. Ak den som vel var hjemme igjen — da skulde han begynde et nyt Liv. I denne Stemning var det, han havde sendt Brevet hjem og nedladt sig til at bede Forældrene om Hjælp.

En Dag han laa der ensom som bestandig; thi Folkene

var ude med hver sit Arbeide, kom der en Mand ind, som uden videre satte sig ned. Han saa ud som en Farmer, havde bredskygget Hat, et magert, veirbarket Ansigt, og Klæderne var tilskvættede, som om han kom lige fra Arbeide. Hans Udtryk var roligt og lidt barskt. „De er syg, hører jeg", sa' han. „Jeg har selv været syg en Gang i en Tømmerleir i Skogen langt fra Venner, saa jeg ved, hvad det er. Jeg skal se til Dem en Gang imellem; havde kommet før, havde jeg vidst det før".

Hans takkede ham for hans Venlighed.

„Det er jo lunkent Vand, De har her hos Dem," sagde han og smagte paa Indholdet af Vandkruset, „jeg skal gaa efter friskt". Han gik ud og kom efter en Stund igjen med en Vandmugge med frisk Vand og en Buket af Blomster. „Dette er Levningerne af Høstens Herlighed", sagde han, „de sidste i min Have. Men jeg ved, fra jeg var syg paa Hospitalet under Krigen, at der var intet, som glædede mig mere end at se paa Blomster. Saa nu kan De ligge og se paa dem og drømme om Hjemmet, mens jeg pynter et lidet Gran her". Dermed stillede han Blomsterne i et Glas, greb Feiekosten og begyndte at feie Gulvet, saa ordnede han Klæderne, hang al Ting paa sin Plads og stellede som en anden Stuepige. „En Syg trænger mere til at have det ordentligt omkring sig end en frisk", sagde han. „Og saa skal De bare have frisk Mod, om et Par Dage er De oppe igjen. De fleste Mennesker bliver syge, fordi de tror, de er det. Hvor er saa De ifra i Verden?"

Hans fortalte om sig og sine Forældre og Norge.

Den Fremmede sad en Stund stille og saa paa ham. „De har drukket", sagde han bare tørt.

„Hvorledes kan De vide det?“ spurgte Hans.

„Ser det paa Munden, paa Øinene, paa hele Ansigtet. De har drukket deres Vilje op. Derfor er De bleven veik, og Sygdommen faar Magt over dem. Slut i Tide, ellers blir De bare Vrag“.

Hans var saa vek, at han begyndte at græde. Han fortalte om Guri, hvor umuligt det var at tale med hende om nogen Ting, hvor ensom han havde været derude paa Prærien, og derfor havde han drukket.

Den Fremmede hørte taalmodigt paa ham. „De har nævnt alle Grunde undtagen de rette“, svarede han kort og afgjørende. „Sagen er den, at De havde Lyst til Brændevin, og De var ikke Mand for at staa imod denne Lyst. De er ikke Mand for at staa mod nogen Lyst. De er veik og doven. For Resten saa nytter det ikke at tale om disse Ting med Fordel, saa længe De endnu holder Undskyldninger. Saa snart De er færdig med dem, kan De sige mig til, saa kan vi begynde at ræsonnere fornuftigt“.

Hans saa med Forundring paa den Fremmede. Ikke en Mine rørte sig i hans Ansigt. Han sad der og skjældte ham ud med den største Sikkerhed i Verden. Hans Ord faldt kommanderende som en Generals til sine Soldater.

„Nu kan De ligge og tænke paa den Ting til næste Gang“, vedblev han, for nu maa jeg gaa. Ser ind i Morgen igjen“. Dermed gik han rolig, som han var kommen.

Hans fortalte sin Vert om Kvelden, hvad der var hændt, og spurgte, om han kjendte Manden. „A — det maa være ham — Præsten, som vi kalder ham. Han reiser rundt omkring og snakker med Folk og holder Møder, hvor

han præker. Ellers er det ham, der har sat op Kvernen ved Elven, og der bor han med sin gamle Mo'r. Folk siger forresten, han skal være Fritænker".

Hans's Øine lyste ved Navnet. Var det muligt? Skulde han træffe en Aandsbroder her i Vildmarken.

„Er det sandt, at De er Fritænker?" spurgte Hans det første, den Fremmede kom ind igjen.

„Kan gjærne være", svarede den Fremmede roligt. „Jeg holder i alle Fald paa, at hvert Menneske har Ret til at tænke frit".

„Men De tror ikke paa Gud og alt dette andet Religionssludderet?" spurgte Hans. Den Fremmede saa paa ham med store Øine. „Saa De er færdig med Religionen ogsaa De unge Mand?"

„Ja tror De paa Præster og Sakramenter og alt dette Humbug, som de fylder Verden med?"

Den Fremmede sagde ingen Ting; han bukkede sig bare ned og tog noget op, som laa paa Gulvet. Det var et halvt udtraadt Kornaks. „Se her", sagde han, „dette Stykke af et Aks er traadt under Fødder og slængt hen mellem andet Rusk for at feies ud, og dog ligger her et nærende Korn inde i, hvis du bare vil umage dig med at tage Hylsteret af og se. Der er en hel Del Mennesker, som bare synes at se Rusk i Verden, og saa vil de feie ud og bare feie ud, men de ser ikke, at de feier ud med Rusket det nærende Korn. I hver Ting, hvor ringe og uanset den er, i hvor mange skidne Hylstre den end ligger gjemt, ligger der paa Bunden et Sandheds Korn, der har sit Værd: Og saaledes har jeg fundet paa Bunden af Religionerne trods alle deres dogmatiske Halmsvøb, trods deres grusomme

Ceremonier, trods deres barbariske Overtro, trods deres sørgelige Historie, mangen dyrebar Sandhed".

„De hører til et Religionssamfund De ogsaa?" spurgte Hans.

„Ja", svarede den Fremmede, „men rigtignok til et, som tæller yderst faa Tilhængere".

„Og hvad er det for et, om jeg tør spørge?"

„Det kristne Samfund".

„Ja saa, jeg tænkte, vi havde fuldt op af dem", svarede Hans.

„Nok som kalder sig saa, men Faa som er det", svarede Manden. „Jesus bød os at stifte Fredens Rige paa Jorden og elske vore Fiender, men de saakaldte Kristne lovpriser Krigen, beder for Krigsmagten, holder staaende Armeer, der udsuger Nationernes Hjærteblod og synger Takkesange, jo flere Tusinder der ligger lemlæstede paa Valpladsen, og jo flere Enker og Faderløse, som hulker. Jesus bød os tage os af de Fattige og slyngede Veraab over de Rige, men de kristne Samfund skaber Fattige, tramper paa Arbeideren, bukker sig for Rigmanden og Rigdommen og beskytter Monopolerne. Jesus bød os villigt at laane uden at vente at faa tilbage, men de kristne Samfund har velsignet Rentesystemet og laaner ikke ud uden paa god Sikkerhed og uden at suge saa megen Fordel ud af den arme Flue som muligt. Den officielle Kristendom nu om Dagen gjør omtrent det modsatte af alt det, Jesus bad dem om, og allikevel smykker den sig med hans ædle Navn. Derfor var det jeg sagde, at den virkelig kristne Religion har faa Tilhængere; og derfor vil intet kristent Samfund vide af mig".

„Men kan De da tro paa noget, De ikke ser og kan bevise?" spurgte Hans.

„Tror de paa Elektrisiteten?" spurgte Manden. „De maa tro paa den, thi De ser den aabenbare sig i Lynet, i Tele-

grafen, men den selv kan De ikke se. Saaledes er det med de usynlige Virkeligheder. De er ikke det mindste mindre virkelige, fordi de er usynlige. Saaledes gaar det mig lige over for det ufattelige, vi kalder Gud. Vi kan ikke se ham i hans Fylde, og dog ser vi hans Aabenbaringer daglig i Vaarens Opstandelse, i Rosens Skjønhed, i Stjærnernes Baner, i Stormens Gang, i alle disse fint udtænkte og samarbeidende Love, som er saa sikre, at vi kan udregne dem til den mindste Detail. Det forekommer mig taabeligt ikke at ville tro paa et høieste Væsen. Naar jeg ser et vakkert Hus eller beundrer en skarpt udtænkt Lovbog, saa kan det aldrig et Øieblik falde mig ind, at det Hus har gjort sig selv, eller at den Lovbog har sammensat sig selv; jeg maa, enten jeg vil eller ei, tænke mig en Bygmester, som staar bag om Huset, og en Lovgiver, som staar bag om Lovene. Lad man kalde denne intelligente, livgivende Kraft med hvad Navn, man vil, Allah, Brahma, Jahve, Gud, Livskraft, det er mig det samme, bare man erkjender den".

„Men Religionen har dog gjort bare ondt i Verden, opretholdt Overtro og Fanatisme og vist sin Vei med Voldsgjerninger og Menneskeblod", sagde Hans.

„Bare ondt. Hvem er den ufeilbare Dommer, som tør vove at udtale dette „bare". Har noget Menneske loddet Dybene hos de mange Millioner af forgangne Slægter? Hvad vi ser, er Overdrivelserne, Forbrydelserne, det som skræmmer Menneskene med Forfærdelse, lige som vi nu i Aviserne hører om Mordene og Skilsmisserne, men ikke om de tusinde Hjems stille Lykke. Og de mange ukjendte Millioner, hvem Religionen, lad den være nok saa vildfarende og fanatisk, har voldt Glæde i Livet og Styrke i Døden, se de nævnes ikke, og dog opveier de tusinde Gange Kirkehistoriens Udskeielser og Forbrydelser". Den Fremmede sad lidt, saa sagde han igjen: „Jeg forstaar Dem, fordi jeg selv en Gang i min Ungdom var inde paa det samme. Jeg blev saa forbittret over al den Undertrykkelse og alt det Hykleri, der gik for sig under Religionens Maske at jeg

vendte det hele Ryggen og lærte mig op i samme bitre Talemaader som De. Men senere, da jeg blev rigtig voksen, lærte jeg at betragte dette som Gutteſtreger, som aandelige Børneſygdomme, et Slags Meslinger og røde Hunde, man kommer over, ſkjønt det hos mange ſætter Mærke, gjør dem kortſynte og tunghørte. Og ved De, hvad som bidrog meſt til min Omvendelſe?"

„Nei!"

„Det var Deltagelſen i Krigen. Jeg traf der mellem Kammeraterne en hel Del flotte Fyre, som hverken troede paa Gud eller Djævel, og som gjorde ſig til af dette. Men naar det kom til Slag, hvor var da det flotte Mod? Da blegnede de og ſkalv, mens de, ſom barnligt bad ſin Bøn og ſang ſin Salme, de gik trøſtigt og gudhengivent ind i Døden. Hvad lærte dette mig? Jo at de ſidſte trods ſin Overtro, ſom jeg kaldte det, havde en bedre Bund at ſtaa paa, havde noget, ſom var værdt at eie, noget, ſom kunde tage bort Dødens Bitterhed. Og naar vi var rolig i Leiren, ſaa var det ſom oftеſt disſe brutende Karer der førte Ordet om Voldsherredømme og Reform, ſom drak ſig fulde og turede, akkurat ſom De har gjort. Jeg fandt med andre Ord, at disſe Verdensomſtyrtere var for ſtørſte Delen Vindmagere og Fraſemagere. De reformerte hele Verden — i Ord da — men de reformerte ikke ſig ſelv. Saa lærte jeg, ikke altid „at kaſte Barnet ud med Døbevandet".

„Og ſaa blev de ſelv Præſt?"

„Ikke anderledes end hver Mand er Præſt, end De kan være Præſt. Har jeg noget, jeg ſynes er værdt at ſige mine Medmenneſker, ſaa ſiger jeg det. De kalder mig Præſten her, fordi jeg ſtundom holder Møder og ſnakker med dem. De hører jo ogſaa, jeg ſidder og prædiker for Dem, det er nu ſaa bleven min Vane. Og nu var det en Ting, jeg havde Lyſt at ſige til Dem og andre lignende Verdensſtormere, ſom ſnur op og ned paa Tilværelſen i en Tale og hverken ſynes at trænge Gud eller Menneſker. De ſkulde begynde Reformen med ſig ſelv. For at kunne ha'

Ret til at føre det store Ord, skulde de være noget selv, noget bedre end det gamle. De taler om Moraliteten i Samfundet — lad dem være strengt moralske selv. De taler om Undertrykkelse — lad dem lade være at undertrykke selv. Jeg ser ikke andet, end at de, naar der er Uroligheder paa Færde, er de første til at ødelægge og drikke sig fuld. Det gi'r ikke videre Tillid hverken til dem selv eller til deres Principer. Enhver Reformator, der vil reformere alle andre men springe forbi sig selv, vækker ingen Tillid. En drukken Mand kan ikke prædike Afhold, saa længe han vedbliver at drikke sig drukken. Det er det store ved Jesus af Nasaret som Reformator, at der stod en Mand bag Ordet. Han praktiserede hvad han sagde, og han ytrede ikke en Stavelse, som han ikke efterlevede. Verden fordrer Gjerningernes Kommentar til Ordene. Den fordrer den af alle, den fordrer den derfor ogsaa af Dem. De har til mig kritiseret Deres Hustru og beklaget Dem over, at hun gjorde Livet utaaleligt for Dem. Men hvad har nu De gjort sammenlignet med, hvad hun har gjort? De har pratet, men hun har handlet. De har røgt Tobak og læst Aviser, men hun har baaret Byrderne. Hun har tjent Pengene, og De har drukket dem op. Og til sidst løber De væk fra det hele og lader hende sidde igjen med Gjælden og Børnene. Og alligevel bruger De det store Ord og vil kuldkaste alt det bestaaende, Love og Religion. Hvem gir Dem Ret til det? Vis Dem værdig Deres store Ord, sæt andre et Eksempel, saa de maa se op til Dem som bedre end sig selv. Før den Tid vil Deres broutende Tale være, som naar en Gut skyder af en Knaldperle — ingen vil blive ræd. De kan ikke tale med Deres Hustru om nogen Ting, siger De. Men hvad by'r De hende? dette forfuskede og forgiftede Stof, som er lavet sammen af nogle misfornøiede Menneskehjerner, disse flade Theorier og flotte Ord, der bare vil saare det, som hun anser for høit og helligt, og som er det eneste, der holder hende oppe i Livets Gjenvordigheder. Om Dem gjælder

det, som Nathan sagde til Kong David, at De har taget den fattiges eneste Lam og villet slagte det paa deres egen Selvkjærligheds Alter".

Hans svarede ikke, men der kom Taarer i hans Øine.

Den Fremmede bemærkede det.

„Se saa, nu har De faaet en Søndagspræken", sagde han, „det har De godt af. Tænk nu paa, hvad jeg har sagt, om der ikke skulde være lidt Mening i det".

Dermed forlod han Hans.

Senere var han ofte derinde, og Hans blev med hvert Besøg lige som spagere. Især syntes den Fremmede at tage sig af Guri og vise Hans, hvad han skyldte hende, og hvor meget han eiede i hende. Han spurgte ham ud og fik lokket Oplysninger af Hans helt listeligt, som han saa siden anvendte. Det lod til, at han kjendte hende bedre end Hans selv. En Dag spurgte Hans, hvorledes han kunde kjende saa vel til hans Hustru.

„Jeg har en Mo'r", svarede den Fremmede, som jeg har behandlet paa samme Maade. Hun har lidt og taalt, og nu har hun seiret".

En Dag kom den Fremmede med et Brev, som laa til Hans paa Posthuset. Hans rev det op. Det var Guris 40 Daler. Han begyndte at græde og rakte den Fremmede Brevet. Denne rystede paa Hovedet. „Kan med min bedste Vilje ikke skjønne Eders Kaudervælsk". Hans maatte oversætte det for ham. Det fortalte bare i rørende Simpelhed om, hvordan det stod til med hende og Børnene, og hvorledes hun nok skulde klare det for dem alle sammen. Det bad ham bare komme. Den Fremmede reiste sig, det bævrede om hans Mund. Han gik op og ned ad Gulvet. Endelig standsede han ved Sengen. „Er det ikke det, jeg har sagt hele Tiden, at du er en fordømt Skabhals, og hun en Engel, som fortjente en bedre Skjæbne end at have Dig til Mand".

XIII.

Det var henimod Juletiden, at Hans kom hjem. Han var saa udmattet af Reisen, at Naboerne maatte kjøre ham fra Stationen og bære ham ind i Sengen. Det blev nok umuligt for Guri at komme ud at tjene noget nu. Det var at hente Doktor og saa sidde ved Sengen Nat og Dag; thi det spøgte om Livet med Hans. Men ikke en eneste Klage undslap Guri. Blid og stille sysslede hun om ham, som om intet havde været i Veien. Man fik tære paa Kapitalen — de stakkers Dalere, som stod igjen i Banken — og siden — ja saa fik det briste eller bære. Bare man havde sluppet den Doktoren, som skulde have 3 Daler, hver Gang han kom. Hans sagde ikke stort, han var for daarlig til at snakke; men han saa saa underligt paa Guri og trykkede hende i Haanden en og anden Gang. Stundom maatte han ligge alene, naar Guri skulde stelle Kreaturerne eller hugge Veden, som Naboerne havde kjøbt til hende; da tænkte han paa alt, som den underlige „Præsten" deroppe i Washington Territory havde sagt.

I Marts begyndte Hans at sidde oppe, men da var ogsaa alle deres Penge opslupne. Guri havde set denne Dag nærme sig og grundet paa, hvorledes hun skulde møde den. Hun havde taget sin Beslutning. Hun satte al Ting til Rette for Hans og sagde til ham, at han maatte se til at hjælpe sig alene den Dag. Saa tog hun en Sæk paa Ryggen og begav sig til Fods til nærmeste Landsby, hvor hun vidste, at en Kjending af sig fra Norge stod paa en Butik. Hendes gamle Ven vilde knapt tro hende, da hun fortalte, hvem hun var. Den fyldige, spænstige Skikkelse var forbi. Hun saa sammenfalden ud og var bleven mager og krumbøiet. Hendes Klæder var Lap i Lap, og hun var ganske blaa i Ansigtet af Kulde. Hun havde formelig faaet Rynker i Panden, og Øinene løb i Vand. Og hun var bare 27 Aar. Var dette Resultatet af hendes stolte Amerika-

drømme? Hun satte sig stille ned ved Ovnen, drog Skoene af og varmede de frosne Fødder. Da Butikken endelig blev tom for Folk, kom hun frem med sit Ærende. Hun fortalte simpelt og greidt alt, hvad der var hændt og spurgte sin gamle Kjending, om han mente, nogen der vilde betro hende lidt Varer eller Penge, saa længe til hun kunde komme lidt oven paa igjen. Hendes norske Ven hørte paa hende med Taarer i Øinene. Han talte med sin Principal, og denne bare nikkede. Sækken blev fyldt med Varer og — det skulde ingenting koste. „Men hvordan vil Du faa dette fragtet hjem over Guri? Du har jo hele tolv Mil at gaa?" spurgte Vennen.

„Aa jeg er vant til at være Hest", svarede bare Guri, og et vemodigt Smil bredte sig over hendes Ansigt. Havde det været i gamle Dage, havde det været en let Sag, nu falder det lidt tyngre, men saa gaar det vel".

Hans sad ved Vinduet, da han saa Guri komme gaaende med en svær Sæk paa Ryggen hen over Prærien. Hun maatte stanse flere Gange og puste; hun saa svært medtagen ud. Hun satte Sækken fra sig i Skuret uden for, saa gik hun ind og lod, som intet var paa Færde.

„Hvor har du været Guri?" spurgte Hans.

„I Reynolds".

„Saa langt, og hvad var det du bar paa?"

„Det var Mad til dig Hans og os alle sammen. Nu skal vi ikke sulte for det første, og der blir vel en Raad siden og. Folk er snilde, naar det kommer til Stykket".

Guris norske Ven i Reynolds lod det ikke blive ved dette. Han tog Sagen paa amerikansk. Han trommede sammen et Møde paa den fælles Forsamlingssal, fortalte, hvad han vidste og lod en Hat passere rundt. Der kom ind en 200 Daler. Tillige blev det bestemt, at man skulde ansøge Distriktets Kasse om maanedligt Bidrag, saa længe Manden endnu var ufør til at arbeide. Distriktets Kasse bevilgede 10 Daler Maaneden, dog saaledes, at det skulde tages ud i Varer. Saa havde man da det jævnlige Syn

at se Guri en Gang om Maaneden traske med Sækken paa Ryggen til og fra Landsbyen i Isbrydningen paa de mudrede, glatte Veie. Men hun følte ikke Byrden, hun var bare opfyldt af Taknemlighed over, at det lysnede nu; thi Hans kom sig hver Dag.

En Søndag, Hans sad oppe og legte med de smaa, sagde han til hende: „skal du ikke synge og læse, som du brugte i gamle Dage, Guri?"

Guri saa paa ham, om han vilde gjøre Nar ad hende, men han saa ikke saa ud heller. „Jeg har sluttet siden du kom hjem", svarede hun. „Jeg ved, du liker det ikke".

„Syng du", sagde Hans, „og bryd dig ikke om mig; jeg skal ikke forstyrre dig".

Guri saa paa ham, saa hentede hun sin gamle Salmebog og begyndte at synge som før, men hun var lidet god til, hun syntes, Gud havde været saa alt for god mod hende.

Hans kunde gaa omkring og gjøre lidt Smaaarbeide. Han var bleven saa forunderlig hjælpsom, syntes Guri, og naar han sad stille, fulgte han hende med Øinene og lagde Mærke til, hvorledes hun stelte Børnene, og hvor flink og utrættelig hun gjorde alt Husarbeidet. Flere Gange var det, som han vilde sige noget men kom sig ikke til. Endelig en Dag rakte han Haanden ud til hende og sagde: „kan du tilgive mig, Guri, alt det onde, jeg har gjort mod dig?"

„Jeg ved ikke af, at du har gjort mig noget ondt Hans", svarede Guri. „Du ved, jeg er nu bare sligt et simpelt Arbeidsdyr".

„Men det er altid likere end at være Pidsken over Ryggen paa Arbeidsdyret, og det har jeg været", sagde Hans. „Men nu skal det være forbi. Nu vil vi trække Lasset sammen Guri, og du faar lære mig at arbeide. Og en Ting skal jeg love dig: jeg skal aldrig mere smake Brændevin".

m JAN
Janson, Kristofer
Et arbeidsdyr

06020154987001

m

Janson, Kristofer:
Et arbeidsdyr.

DRAMMEN FOLKEBIBLIOTEK
BUSKERUD FYLKESBIBLIOTEK
A/L BIBLIOTEKSENTRALEN - OSLO
ART. NR. 4006/4109

A

Depotbiblioteket
76g1 96 398